

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1926.

Andra kammaren.

Nr 27.

Tisdagen den 20 april.

Kl. 3.30 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollen för den 13 och den 14 innevarande april.

§ 2.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 221, angående överförande till indragningsstat av ordinarie befattningshavare hos riksförsäkringsanstalten m. m.; och

nr 222, angående anslag under riksstatens femte huvudtitel till dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Föredrogs statsutskottets memorial, nr 87, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om bestridande av kostnaderna för stensättning av viss kronan för underhåll tilldelad väg inom Skövde stad.

Den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen godkändes.

§ 4.

Vidare föredrogs, men bordlades åter första lagutskottets utlåtande nr 27, jordbruksutskottets utlåtande nr 29—44 samt andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 4.

§ 5.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 155, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln gjorda framställning angående ordinarie reservationsanslaget till underhåll av flottans fartyg och byggnader m. m.;

nr 156, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till fonden för räntefria studielån;

nr 157, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkpropositionen under fjärde huvudtiteln gjorda framställning angående anslag för bestridande av vissa kost-

Andra kammarens protokoll 1926. Nr 27.

nader i samband med generalstabens samt artilleri- och ingenjörhögskolans inflyttning i nya lokaler; och

nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beviljande av lån till aktiebolaget svenska amerikalinjen för anskaffande av fartyg till uppehållande av bolagets regelbundna ångbåtsförbindelse mellan Sverige och Amerikas förenta stater;

från sammansatta stats- och jordbruksutskottet, nr 154, i anledning av väckt motion om avveckling av fullmäktigesystemet inom statsförvaltningen och de affärsdrivande verken; samt

från första lagutskottet:

nr 162, i anledning av Kungl. Maj:t proposition med förslag till lag om upplåtelse under åborätt av viss jord m. m. ävensom i ämnet väckta motioner; och

nr 163, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 13 kap. 13 § giftermålsbalken m. m.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtande, nr 8, angående regleringen för budgetåret 1926—1927 av utgifterna under riksstatens åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet; och

andra lagutskottets utlåtande, nr 17, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av vissa delar av lagen den 2 juni 1916 om skyddskoppympning, dels ock en i ämnet väckt motion.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härafter kl. 3.45 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 21 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogs Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 221, angående överförande till indragningsstat av ordinarie befattningshavare hos riksförsäkringsanstalten m. m.; och hänvisades propositionen, i vad den avsåge återkallande av en i punkten 11 under elfte huvudtiteln av statsverkspropositionen till innevarande riksdag gjord framställning till bankoutskottet, i vad den innefattade tillkännagivande, att Kungl. Maj:t icke komme att till nu pågående riksdag avlåta proposition i ett under punkten 4 i femte huvudtiteln av statsverkspropositionen omförmält ärende, till statsutskottet samt i övrigt till andra särskilda utskottet.

Vidare föredrogs och remitterades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition, nr 222, angående anslag under riksstatens femte huvudtitel till dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.

§ 2.

Härefter föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtande nr 8 och andra lagutskottets utlåtande nr 17.

§ 3.

Till avgörande företogs först bevillningsutskottets betänkande, nr 37, i anledning av väckta motioner om sänkning av maximigränsen för utminuterung av spirituosa.

I två likalydande, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nr 186 i första kammaren av herr *Bergman m. fl.* och nr 261 i andra kammaren av herr *Ljunggren m. fl.* hade föreslagits, att riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring i gällande bestämmelser angående utminuterung till köpare av spritdrycker, att maximigränsen för sådan utminuterung (för närvarande 4 liter per kalendermånad) i möjligaste mån sänktes.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid betänkandet voro emellertid fogade reservationer:

av herrar *Bergman, Johan Peter Johansson* och *Ljunggren*, vilka yrkat, att utskottet skulle hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av ovanberörda motioner för sin del besluta, att 48 § i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker skulle erhålla följande ändrade lydelse:

»Spritdrycker må ej till någon utminuterung i större myckenhet än tre liter i kalendermånaden. Efter därom skriftligen gjord framställning äger dock bolag, om särskilda skäl föreligga, medgiva köpare rätt att för visst tillfälle inköpa större myckenhet än sålunda stadgats.»;

samt av herr *Pers*, som på anförda skäl förklarar sig anse, att en generell nedsättning av försäljningsmaximum för hela landet torde kunna tillämpas utan alltför stora olägenheter.

Ang. ifrågasatt sänkning av maximigränsen för utminuterung av spirituosa.

Ang. ifråga-
satt sänkning
av maximi-
gränsen för
utminuteri-
ng av spirituosa
(Forts.)

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Ljunggren: Då jag, herr talman, reserverat mig emot utskottets förslag att bibehålla maximikvantiteten vid utminuteri av spirituosa vid nu gällande 4 liter och i stället föreslagit sänkning, har det skett i den bestämda övertygelsen, att ju mindre brännvin det svenska folket konsumerar dess nykt-rare blir det. Utskottets majoritet menar synbarligen däremot, att en högre maximikvantitet vid utminuteri, eller närmare bestämt 4 liter, är till förmåga för nykterhetstillståndet här i landet.

Att förhållandena i nykterhetshänseende icke äro som de borde vara, därom erinras vi både av erfarenhet och statistik. Vilket intresse en mycket stor del av t. ex. huvudstadens invånare — och liknande var förhållandet på andra orter i landet — ägna brännvinslittrarna, ha vi ett levande minne av från spritköerna dagarna före påsk. Köerna ringlade sig, heter det i en tidning, kring hela kvarter. Sprit skulle man ha till varje pris. Deltagarna omfattade alla åldrar, alla samhällsklasser, men mest, står det i den tidning jag citerar arbetarklassen. Av resonemangen framgick, att många av dem offrat sin dagavlönning för något att stå i spritkön och få ut sin liter. Detta är ju en tidsbild så god som någon. Folk har, såsom kvinnotidningen Tidevarvet påpekar, kastat ut minst en miljon kronor på sin påskasprit. Det är stora summor som svenskar-na måste anslå, ironiserar tidningen, för att värdigt begå en helg.

Men det är inte min mening att gå in på en detaljskildring.

Det är emellertid ett synnerligen beklagligt förhållande, att spritkonsumtionen här i landet ökar. Kontrollstyrelsen säger visserligen i sitt utlåtande till bevillningsutskottet, att »en mindre stegring av försäljningen utminuterings-vis» ägt rum under senare åren, men att detta är att betrakta som »temporära variationer». Siffrorna synas emellertid tämligen stora, isynnerhet om man tar alkoholförbrukningen i sin helhet. Den totala försäljningen av spritdrycker för konsumtionsändamål utgjorde enligt kontrollstyrelsens statistik under år 1925 29,673,511 liter mot 28,452,674 liter 1924 och 26,318,181 liter 1923; alltså en fortgående stark stegring. Den totala försäljningen av vin utgjorde år 1925 3,968,083 liter mot 3,391,245 liter 1924 och 2,790,774 liter 1923; Således: spritförbrukningen har ökat under 1925 med 1,220,837 liter och vinförbrukningen med 576,838 liter. Och i samma mån som konsumtionen ökar, öka också, som vi alla veta, verkningarna av densamma. Fyllerifallen äro i stigande: 1922 var det 28,287 avdömda fylleriförseelser, 1923 30,127, 1924 32,685 o. s. v. Alltså, den som vill se och som vill ett bättre tillstånd, när det gäller denna sak, måste konstatera, att fylleriförseelserna avsevärt ökats. Särskilt i 12 städer har kontrollstyrelsen uppmärksammat detta förhållande. Ökningen har ock varit påfallande stor i 34 andra städer, som kontrollstyrelsen uppräknar. På landsbygden har fylleriförseelsernas antal stegrats så avsevärt, att siffran för 1925 närmar sig 80 procent av 1913 års siffra. På landsbygden var hela antalet för fylleri dömda endast något över 1,300 fall under år 1922. Året därpå var siffran mer än fördubblad och till 1924 nära tredubblad, och 1925 var den nästan fyrdubblad. Ökningen utgör ej mindre än 3,477 fyllerifall vadan fjolårets hela fyllerisiffra för landsbygden nu stigit till nära 4,800 avdömda fyllerifall. Ökningen är alltså, enligt en nyligen publicerad utredning, 265 procent av 1922 års fyllerisiffra! Hur kraftig denna ökning är förstår man bäst vid en jämförelse med utvecklingen av fylleriet i samtliga städer utom de två största. År 1922 utgjorde landsbygdsfylleriet, om jag skall kalla det så, blott ungefär en tiondel av den siffra, som betecknade fyllerifallen i samtliga städer utom de två största. När år 1925 gått till ända, hade siffran för landsbygdsfylleriet ökat till motsvarande en tredjedel av stadsfylleriet. Och ändock har även detta, som sagt, ökat något under samma tid.

Det värsta är emellertid på landsbygden, att det vanligen är de unga, som berusa sig. Omkring 70—80 procent av landsbygdens fyllerister äro under 30 år gamla, under det att i de största städerna dessa ungdomskategorier räkna blott 15—20 procent av samtliga fyllerister. Av nära 5,000 landsbygdsfyllerister skulle alltså 3—4,000 utgöras av ungt folk — mestadels män — under 30 år. Då de unga männen i denna ålder räkna en skara på något öfver 500,000 av landsbygdens hela befolkning, skulle alltså ungefär 8 unga män av 1,000 unga män på landsbygden under fjolåret gjort sig skyldiga till avdömda fylleriförseelser.

Det sagda kan te sig som goda vitsord om städernas ungdomar och deras förhållande till dryckenskapen. Men man måste även här tränga förbi statistikens klumpsummor för att vinna klarhet. Även om man antar, att högst en femtedel av alla städers alla fyllerister tillhört åldersgrupperna under 30 år, så blir deras faktiska antal dock åtminstone 4,000, d. v. s. lika många som deras ungdomliga gelikar på hela landsbygden. Belysning av denna siffra får man, när man erfar, att i samtliga städer finnes det endast omkring 200,000 unga män i åldrarna under 30 år. 4,000 av dessa motsvara 20 på 1,000! Fylleriet bland de unga männen i städerna är alltså i själva verket $2\frac{1}{2}$ gånger vanligare än bland landsbygdens unga.

Dessa siffror visa förvisso icke hän emot några ljusare tider i nykterhetsavseende. Men de äro ett belägg på kraven från nykterhetsvänligt håll att i största möjliga mån söka stänga de många flöden, som hota att fördärva folket, icke minst det uppväxande släktet.

Bäst vore naturligtvis, enligt nykterhetsfolkets mening, att alldeles förbjuda hela rusdryckshanteringen. Men så länge icke för ett sådant radikalt grepp på frågan finnes nödig anslutning i den allmänna meningen, är man hänvisad till att söka göra det bästa möjliga av det system, som finnes, så att, som det ju också heter i gällande rusdryckslag, handeln med alkoholhaltiga drycker må åstadkomma så liten skada som möjligt.

Nekas kan emellertid icke, att motbokssystemet utvidgat dryckesseden här i landet i stället för att inskränka densamma. För 10 år sedan innehades motböcker av 13 procent av landets hela befolkning. Nu har denna bok nått ut till 17 procent av hela befolkningen. Detta är det mest ödesdigra i hela utvecklingen, t. o. m. farligare än en mindre ökning per motbok, som ock kontrollstyrelsen påpekar i sitt utlåtande till bevillningsutskottet. Enligt min uppfattning borde inga som helst motböcker tilldelas de nya årsklasserna och i varje fall stor varsamhet iakttagas vid inskrivningen av nya alumner. Kontrollstyrelsen har ju ock sökt giva systembolagen anvisningar i denna riktning.

Givetvis verkar ock en nedsättning av spritkvantiteterna i nykterhetsförbättrande riktning. Det har härvid diskuterats om, var och av vem denna sänkning skulle verkställas. Att en sådan bör ske, därom synas både reservanter och utskottet vara ense. För egen del har jag den uppfattningen, att i första hand bör i lag bestämmas en så låg övre gräns som möjligt, varigenom gives till känna från statsmakternas sida, att spriten är en vara, med vilken det gäller att handskas med stor varsamhet. Det är ock givet, att systembolagen, som märkligt nog skola vara de främsta nykterhetsvårdande organen här i landet, böra utminutera så små kvantiteter av brännvin som möjligt.

Frågan om maximigränsen för utminutering av spirituosa har alltsedan 1917, då nuvarande rusdryckslagar antogos, varit föremål för diskussion i riksdagen. Den s. k. 2-litersgränsen hade på administrativ väg införts genom kungl. kungörelsen av den 3 november 1916. De 4 litrarna är resultatet av en sammanjämnkning mellan kamrarnas olika meningar vid förordningens tillkomst, därvid första kammaren ansett en maximibestämmelse obehöfelig, under det andra kammaren ville sätta gränsen vid 2 liter per månad. Någon utredning angående

Ang. ifrågasatt sänkning av maximigränsen för utminutering av spirituosa.
(Forts.)

Ang. ifrågasatt sänkning av maximigränsen för utminuterering av spirituosa.

(Forts.)

lämpligheten av en gräns vid just 4 liter har aldrig åvägabragts, såsom 1920 års bevillningsutskott meddelar i sitt utlåtande med anledning av motion vid det årets riksdag av herrar Björkman och Norling, vilka yrkade på maximigränsens sänkning från 4 till 2 liter. Det årets bevillningsutskott tillstyrkte en dylik sänkning, och andra kammaren beslöt också i enlighet därmed. Det är intressant att se, huru samma bevillningsutskott, som nu inte ens vill vara med om sänkning till 3 liter i månaden, då motiverade sitt tillstyrkande av än ännu radikalarare åtgärd. Fylleriförseelserna hade tilltagit i oroväckande grad, skriver utskottet, och åtgärder mot deras stävjande måste tillgripas. Av den största effekten härutinnan bleve självfallet en minskad utminuterering. »Vad den lojala förbrukningen beträffar håller utskottet före», heter det i utskottets betänkande, »att det endast torde vara i få undantagsfall som behov föreligger av så hög ranson som 4 liter. I regel lär man vara fullt tillfredsställd med en tilldelning av 2 liter i månaden, såsom redan 1917 var föreslaget.» Som ett ytterligare skäl för sin ståndpunkt till denna generella bestämmelse anför bevillningsutskottet, att flera bolag ha bestämt maximikvantiteten till lägre belopp än det högsta medgivna, i flera städer till 2 liter i månaden. Bevillningsutskottet resonerade sålunda då alldeles tvärt emot vad bevillningsutskottet gör nu.

Även 1921 års bevillningsutskott intog samma ståndpunkt som året förut. »Då det enligt utskottets mening», heter det i utlåtandet, »visat sig, att begränsning av utminuteringskvantiteten verkat nykterhetsfrämjande och då det — — — är önskligt, att likformighet vinnes i detta avseende» — och jag ber att få understryka just det ordet likformighet — »har bevillningsutskottet funnit sig böra biträda motionärernas förslag», vilket gick ut på en maximikvantitet av 2 liter i månaden. Andra kammaren beslöt ock i enlighet därmed. Vi ha sålunda att anteckna, att redan år 1917 förelåg beslut från andra kammaren om 2 liter i månaden, vilket beslut konfirmerades 1920 och 1921, och att vid dessa tillfällen riksdagens bevillningsutskott intagit ungefär enahanda ståndpunkt som reservanterna i detta års bevillningsutskott.

1926 års bevillningsutskott har sålunda en helt annan in mening om de generella bestämmelserna än bevillningsutskottet och andra kammaren hittills haft. Och orsaken härtill? Jo, kontrollstyrelsen har sagt, att det är bra som det är, och därför avstyrkes t. o. m. en så måttlig sänkning som från 4 till 3 liter i månaden. Att reservanterna stannat för denna jämförelsevis höga maximikvantitet, då de i motionen yrkat att maximigränsen, »i möjligaste mån sänkes» — och då de förut påyrkat en sänkning till 2 liter i månaden — beror på skäl, som i reservationen angivits. Det har skett för att om möjligt vinna något vid innevarande riksdag till förmån för nykterhetstillståndet här i landet. För egen del har jag varit ytterst betänksam att biträda denna höga siffra, då kontrollstyrelsens utredning otvetydigt visar, att riktigaste högsta gränsen varit vid 2 liter i månaden. Som framgår av kontrollstyrelsens utredning, är det mer än $\frac{2}{3}$ av de manliga motboksinnehavarna, som ha motböcker med begränsad inköpsrätt, och $\frac{3}{5}$ av samtliga motboksinnehavare, som ha inköpsrätten begränsad till 2 liter i månaden eller därunder. Och utskottet medger, att dessa sänkningar genom respektive systembolag utan tvivel haft goda verkningar. Enligt reservanternas mening visar detta förhållande, att riksdagen utan olägenhet skulle kunna bestämma en generell lägre maximigräns än den nuvarande. Detta skulle förvisso ock vara en hälsosam fingervisning till de systembolag, där man ogärna avviker från tilldelning efter högsta gräns.

Det avgörande skälet för utskottets avstyrkande säges ha varit, att ett bifall till förslaget om sänkning av maximikvantiteten skulle skapa ett irritationsmoment, som skulle utgöra »hinder för andra verkligt nykterhetsfrämjande åtgärder». Tyvärr anger icke utskottet, vilka nykterhetsfrämjande åt-

gärder som avses eller kunna bli lidande av, att vissa personer, som få sänkt spritkvantitet, bli en smula irriterade. Erfarenheten visar, att i allmänhet dylika personer i varje fall äro föga intresserade att deltaga i något slags nykterhetsarbete. För öfrigt torde det kunna diskuteras, huruvida irritationen blir större, om sänkning av spritkvantiteten sker genom riksdagen eller genom systembolagets styrelse. För min del har jag den uppfattningen att den senare retar mest. Eller kanske utskottet menar, att ett beslut om sänkning till ett maximum av 3 liter i månaden skulle irritera de myndigheter, riksdagsmän, stadsfullmäktige och andra, som ha makt att åstadkomma andra verkligt nykterhetsfrämjande åtgärder och dymedelst bli ett hinder för deras ingripande. Denna möjlighet finner jag alldeles utesluten. Däremot är det tydligt, att varje förslag, som framkommer, att inskränka individens frihet i fråga om handhavandet av rusdrycker, irriterar dem, som ingenting vilja i denna fråga. Det är emellertid en irritation, som är ofrånkomlig och som icke ett ögonblick får hindra ansvarskännande medborgare att söka göra allt för att få denna vår kanske viktigaste sociala fråga så snart som möjligt på ett tillfredsställande sätt löst. Det allmännas väl måste gå före allt annat.

Ett avgörande skäl, varför reservanterna föreslå sänkning av maximikvantiteten, varigenom ges systembolagen en anvisning om lämpligheten att även modifiera övriga motbokskvantiteter nedåt, är, såsom närmare utvecklas i reservationen till vilken jag öfrigt hänvisar, att genom en allmän sänkning av spritkvantiteterna »tillfällen till den i de flesta fall okontrollerbara olaga överlåtelserna åt andra av motbokssprit genom en sådan inskränkning skulle minskas». Först och främst skulle givetvis de cirka 300.000 personer, som nu ha 4 liter i månaden, drabbas av nedsättningen, och vidare, i den mån systembolagen i konsekvens härmed sänka kvantiteten för dem, som ha mindre tilldelning, ett mycket stort antal andra, varigenom en mängd överskottslitrar försvunne ur den allmänna marknaden, där de för öfrigt, som bekant, betinga avsevärt höga priser. Jag har t. o. m. hört att priserna kunna uppgå till mellan 15 och 30 kronor för sådana litrar som folk säljer förnämligast i städerna och även på andra ställen till sådana, som ingen motbok ha. Utskottet synes tro, att de som begåvats med högsta medborgarrätten — ja, så betraktas motboken numera av en mängd människor — d. v. s. de största spritkvantiteterna, också äro de lojalaste och mest ordningsälskande och nykterhetsvänliga. Jag har hört dessa skäl också upprepas i utskottet vid detta ärendes behandling. Så är emellertid icke alltid förhållandet. Ju större spritkvantitet man har till överlopps, desto mera användes spriten som handelsvara. Och det är i allmänhet de motbokslösa, de fattigaste och mest utarmade i samhället som på dylikt sätt få sina berusningsmedel och som för dylikt ändamål utgiva penningar, som de kanske inte ha, höll jag på att säga, eller som de i varje fall borde använda på helt annat sätt. Kontrollstyrelsen medger också — och jag ber att få understryka det uttalandet — att »hög inköpsrätt å motböckerna medför ökade frestelser för vissa motboksinnehavare att stå andra personer, som antingen icke alls ha motböcker eller ock anse, de kvantiteter de äga inköpa, för små, till tjänst med de kvantiteter, som de själva icke anse sig behöva». Det synes mig, som kontrollstyrelsen bort taga konsekvensen av detta uttalande och tillstyrka en generell sänkning av spritmaximum, som givetvis skulle träffa ett betydligt större antal, än de individuella inskränkningarna någonsin komma att göra.

Jag är, herr talman, övertygad om, att ett bifall till reservationen skulle i mycket hög grad gagna nykterhetstillståndet i landet.

Det är därför som jag, herr talman, med gott samvete anser mig kunna yrka bifall till den vid betänkandet av herr Johan Bergman m. fl. fogade reservationen.

Ang. ifrågasatt sänkning av maximumgränsen för utminuterung av spirituosa.
(Forts.)

Ang. ifrågasatt sänkning av maximigränsen för utminuterering av spirituosa.

(Forts.)

Herr Olsson i Gävle: Herr talman, mina herrar! Den ärade reservanten inledde sitt anförande med att förklara, att bevillningsutskottet tydligen ansåg det vara till fromma för nykterheten i landet att bibehålla maximigränsen vid 4 liter. Då man tydligen vill därmed göra gällande, att ett bifall till bevillningsutskottets här föreliggande förslag skulle binda riksdagen vid 4-litersgränsen, så anser jag mig först böra framhålla, att bevillningsutskottet på intet sätt betraktat frågan om antalet litrar såsom någon principfråga. För bevillningsutskottet är icke talet 4 något heligt tal, lika litet som talet 3 eller 2 i fråga om maximigränsen för utminuterering av spritdrycker. Jag tror, att det icke är lämpligt, att man tager den föreliggande frågan till intäkt för en förklaring, att 4 liter skall under alla förhållanden vara maximigränsen, när det gäller denna utminuterering. Hela denna fråga har i bevillningsutskottet betraktats såsom en *omdömesfråga* rörande vad som i ett visst läge är lämpligt eller icke lämpligt.

Bevillningsutskottet har vid bedömande av detta problem kommit till samma resultat som den kontrollmyndighet här i landet, vilken väl bättre än någon annan sitter inne med möjligheter för ett bedömande av läget på här ifrågavarande område. Kontrollstyrelsen hävdar i sitt utlåtande med bestämdhet och klarhet, att hänsyn till nykterhetsförhållandena icke för närvarande påkalla den föreslagna förändringens genomförande. Man uppvisar i detta kontrollstyrelsens utlåtande, enligt mitt förmenande, fullt bindande, att det med den individuella kontrollen enligt de linjer, som kontrollstyrelsen utstakat i sina råd och anvisningar för systembolagen, under de senare åren åstadkommit ett nedpressande av spritkonsumtionen av den omfattning, att det måtte hälsas med verklig tillfredsställelse.

Denna styrelse, vars utlåtande jag särskilt vill uppmana kammarens ledamöter att studera, därest de ej redan gjort det, avråder även från att gå motionärernas väg av det skäl, att det är synnerligen tveksamt, huruvida motionärernas väg kommer att medföra minskning i konsumtionen. På sidan 13 i det föreliggande uttalandet säger kontrollstyrelsen, och jag ber särskilt att få understryka, att kontrollstyrelsen väl ändå är den myndighet, som på grund av möjligheterna till bedömande av läget runt omkring i landets olika systembolag kan ha en verklig erfarenhet i denna föreliggande fråga, följande: »En åtgärd i den riktning, motionärerna föreslagit, skulle säkerligen i hög grad öka allmänhetens krav på extra tilldelning. Härav skulle följa ökade anledningar till friktion mellan allmänheten och systembolagen, vilkas ställning till skada för den dem anförtrodda uppgiften skulle avsevärt försvåras. I viss mån skulle systembolagen ock nödgas tillmötesgå de framställda anspråken och därmed skulle den konsumtionsbegränsande effekten av åtgärden ytterligare minskas.»

Härutöver är det nödvändigt vid ett bedömande av det föreliggande ärendet att ha en sak särskilt i minnet. Det finns, mina herrar, i vårt land ingen klar och bestämd allmän mening samlad kring vår nuvarande rusdryckslagstiftning, en allmän klar mening, som skulle utgöra en garanti för att denna rusdryckslagstiftning består och verkar, intill dess den efterträdes av något annat system, som åstadkommer ytterligare ökad folknykterhet. Kontrollstyrelsen har allvarligt fäst uppmärksamheten härpå i sitt utlåtande, och det är här, som det irritationsmoment föreligger, som den ärade reservanten icke egentligen kunde fatta.

Jag ber att få påpeka, att ingen, som under de senare tiderna följt vad som försiggått på detta område i vårt land, kan sväva i okunnighet om de framstötter, som från en annan sida än reservanternas har kommit till synes exempelvis från Skåne och Västkusten. Dessa framstötter ha haft till syfte att söka bringa ur funktion just det i den gällande lagstiftningen, som skulle medföra ökad folknykterhet. Dessa framstötter ha vi ju även här i kammaren fått ett belägg på i form av de motioner, som från olika håll väckts för att

åstadkomma lätnader, ökad privat vinst och kontrollorganens avskaffande. Jag ber att få betona, att respekten för vår lagstiftning på här ifrågavarande område är icke så rotfast, att all fara för dess bestånd är utesluten. Ett bifall till den här föreliggande motionen skulle i ett sådant läge, utan att fylla något verkligt betydelsefullt ändamål, åstadkomma en situation, som skulle vara enbart till gagn för den nuvarande lagstiftningens fiender; och det skulle säkerligen — därom behöva vi icke tvivla på grund av den aktivitet, som från det hållet visats under de senare åren — icke underlåtas från det hållet att utnyttja ett läge, där man kunde, på grund av ett beslut sådant som det reservanternas här föreslå, skapa fram en folkmening, som kanske till hela sin sammansättning vore synnerligen oklar, men som skulle på grund av den irritation, som skulle uppstå, kunna samlas till en attack, vilken skulle vara till uppenbar skada för den lagstiftning, som vi f. n. ha.

Nu anföra reservanternas, att det dock i vårt land 1917 och 1918 vidtogs generella åtgärder, som gingo väsentligt längre, i samma syfte, som motionärerna nu kräva. Jag ber att få påvisa den oerhörda skillnaden mellan ett eventuellt ingripande nu och detta ingripande 1917 och 1918, och huru det då icke fanns någon möjlighet att samla någon folkmening mot dessa åtgärder. Varför? Jo, därför att dessa åtgärder dikterades av den rådande spritbristen i landet. Det fanns överhuvud taget ingen sprit att tillgå, och därför måste dessa generella åtgärder respekteras även av folk, som under andra förhållanden icke skulle ha respekterat dem. Jag medger villigt och gärna, att vi här ha från 1920 och 1921 andra kammarens beslut om maximikvantitetens begränsning. Men det förefaller mig, mina herrar, som om just vad som förevarit i denna fråga utgör ett klart belägg för det påståendet, att det rådande läget är det, som är avgörande vid bedömandet av denna fråga. Om den åtgärd, som andra kammaren år 1920 beslöt, vid det tillfället biträtts av första kammaren, så är det möjligt, att det hade funnits en möjlighet att bygga upp en individuell kontroll just på det systemet, ty genom 1917 och 1918 års spritbrist hade folket så att säga inställts för en dylik begränsning. Och att det just är det rådande läget, som i detta fall har ett mycket starkt inflytande på frågans bedömande, det framgår ju klart och tydligt därav, att reservanternas nu ha stannat vid trelitersgränsen, under det att de förklara, att 2-liters gränsen är den, som i detta avseende vore den riktigaste.

Man har även mot utskottets avstyrkande riktat den anmärkningen, att utskottets ledamöter ha medverkat till en kommunal begränsning, som t. o. m. ligger under vad reservanternas här föreslå, men i fråga om rikslagstiftningen vägra att följa samma synpunkter. Anmärkningen är enligt min uppfattning fullkomligt oberättigad, ty det måste kunna förstås av varje praktiskt förfaren person hur en sådan åtgärd kommer att verka. När man vidtar en sådan åtgärd rent kommunalt, då har man ett bestämt givet område. Detta givna område behärskar den beslutande myndigheten fullständigt och kan bedöma detsamma. Och jag skulle till yttermera bevis för denna uppfattnings riktighet vilja hänvisa till vad kontrollstyrelsen i sitt utlåtande säger just om de lokala begränsningarna, betydelsen av dessa lokala begränsningar, där man kan i varje fall bedöma, hur långt man kan gå i det ena eller det andra avseendet.

Men, mina herrar, till sist är det ju ändå så, att när man företar dessa åtgärder i kommunalt eller lokalt avseende, så kan det genomföras endast i den mån som de, som äga vidtaga åtgärden, behärskar majoriteten i det beslutande organet. Och härmed, herr talman, är jag inne på, vad som är det väsentliga i hela den här föreliggande frågan, och där det ju också från åtskilliga håll har riktats anmärkningar särskilt mot utskottets nykterhetsvänner, som icke kunnat biträda reservationen.

Den frågan, mina herrar, den är: finnes det några som helst utsikter för att riksdagen skulle gå till mötes motionärernas krav? 1920 års andra kam-

Ang. ifrågasatt sänkning av maximigränsen för utminuterung av spirituosa.
(Forts.)

Ang. ifrågasatt sänkning av maximigränsen för utminuterung av spirituosa.

(Forts.)

mare fattade sitt beslut med 50 rösternas majoritet. 1921 års andra kammare fattade sitt beslut med 2 rösternas majoritet. Och den, som ärligt vill bedöma läget, han måste säga sig själv, att den förskjutning, som sedan dess har skett, har icke gått i den riktning, som motionärerna och nykterhetsvännerna skulle önska. Det är sålunda på det sättet, att det *realpolitiska läget* i dag är sådant, att icke en gång i andra kammaren kan man skapa en majoritet för herrar Ljunggrens och Bergmans motioner. Vid sådant förhållande gällde det att välja i utskottet mellan olika vägar. En väg var den, som gick ut på att sluta sig till motionärerna och utan att nå något som helst resultat, avsäga sig allt inflytande på motiveringen till riksdagens beslut. Jag ber att få betona, att de socialdemokratiska nykterhetsvännerna i bevillningsutskottet icke kunde välja denna väg, som icke är någonting annat än *den rena demonstrationspolitikens väg*. Utskottets socialdemokratiska nykterhetsvänner valde icke denna väg, därför att den enligt deras mening icke gäve vad som kunde vinnas av den föreliggande situationen. Vi ansågo det vara av synnerlig betydelse att i ett läge, då man från restriktionssystemets fienders sida gjort framstöt på framstöt för att bryta sönder vad som dock ur nykterhetssynpunkt har en icke ringa betydelse, söka få till stånd från riksdagens sida ett svar, som klart och bestämt sade ifrån, att från riksdagens sida är intet stöd att vinna vare sig för den skånska eller för den Göteborgska aktionen för lättnader i det nuvarande restriktionssystemet. Bevillningsutskottet har givit detta svar genom att bestämt säga ifrån, att inom landets samtliga systembolag skall man fortsätta med den individuella begränsningen, sådan denna utformats efter kontrollstyrelsens linjer under de gångna åren.

Då jag, herr talman, yrkar bifall till utskottets hemställan, är det för att detta utskottets uttalande skall bli riksdagens uttalande samt därför, att jag anser detta resultat vara, ur den synpunkt, varifrån jag bedömer nykterhetspolitiken, mera gagneligt än den rena demonstrationspolitiken, som icke skapar några som helst resultat.

Häruti instämde herrar *Jonsson, Törnkvist* i Karlskrona, *Norling, Pettersson* i Köping, *Olovson* i Västerås och *Eklund*.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den av herr Bergman m. fl. avgivna, vid betänkandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Hage, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 37, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den av herr Bergman m. fl. avgivna, vid betänkandet fogade reservationen.

Herr talmannen meddelade, att herr Ljunggren jämte 22 ledamöter av kammaren framställt skriftlig begäran om voteringsverkställande medelst namnupprop, vadan, sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, omröstning medelst namnupprop nu omedelbart företogs. Därvid avgåvos 152 ja och 52 nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Över omröstningen fördes anteckningar å voteringslista, som här nedan in-
tages:

Ang. ifråga-
satt sänkning
av maximi-
gränsen för
utminuterung
av spirituosa.
(Forts.)

	Ja	Nej	Av- står
Herr Förste Vice Talmannen		1	
» Andre Vice Talmannen	1		
<i>Stockholms stad.</i>			
Herr Lindman	1		
» Löfgren i Stockholm	1		
» Hagman	1		
» Eriksson i Stockholm	1		
» Hansson i Stockholm	1		
» Nylander			
» Johanson i Stockholm			
» Holmström i Stockholm	1		
Fru Östlund	1		
Fröken Wellin	1		
Herr Forssell	1		
» Carlsson i Stockholm	1		
» Holmdahl	1		
» Järte	1		
Fru Wessman	1		
<i>Stockholms län.</i>			
Herr Karlsson i Nynäshamn	1		
» Söderberg	1		
» Karlsson i Vätö	1		
» Andersson i Igelboda	1		
» Andersson i Tungelsta	1		
» Bernström	1		
» Christenson i Södertälje	1		
» Laurin	1		
» Mosesson		1	
» Ahl	1		
<i>Uppsala län.</i>			
Herr Borg	1		
» Sjölander	1		
» Olsson i Golvvasta			
» Björnberg		1	
» Andrén	1		
<i>Södermanlands län.</i>			
Herr Johansson i Uppmälby	1		
» Olsson i Ramsta		1	
» Schill		1	
» Laurén	1		
» Andersson i Katrineholm	1		
» Jonsson	1		
» Lundkvist			

Ang. ifrågasatt sänkning av maximi-gränsen för utminuterering av spirituosa.
(Forts.)

	Ja	Nej	Avstär
<i>Östergötlands län.</i>			
Herr af Ekenstam	1		
» Pettersson i Bjälbo	1		
» Sjögren	1		
» Johansson i Arkösund.	1		
» Westman	1		
» Karlsson i Vadstena	1		
» Olsson i Rimforsa			1
» Björkman			
» Ericson i Boxholm	1		
» Ward	1		
» Holmberg	1		
» Anderson i Linköping			
<i>Jönköpings län.</i>			
Herr Johanson i Huskvarna		1	
» Hamrin		1	
» Carlström		1	
» Fast			1
» Petersson i Broaryd		1	
» Svensson i Högsjöhult		1	
» Lilliecreutz	1		
» Andersson i Löbbo		1	
» Göranson		1	
<i>Kronobergs län.</i>			
Herr Magnusson i Tumhult	1		
» Olsson i Blädinge	1		
» Svensson i Betingetorp	1		
» Leo	1		
» Blomquist	1		
» Svensson i Grönvik		1	
<i>Kalmar län.</i>			
Herr Magnusson i Kalmar	1		
» Olsson i Kalmar	1		
» Werner	1		
» Gustafson i Vimmerby		1	
» Johansson i Krogstorp		1	
» Wagnsson	1		
» Olsson i Högby	1		
» Heiding	1		
» Wirsell			
<i>Gotlands län.</i>			
Herr Gardell i Gans	1		
» Svedman	1		
» Gardell i Stenstu	1		

	Ja	Nej	Av- står
<i>Blekinge län.</i>			
Herr Jönsson i Boa	1		
» Törnkvist i Karlskrona	1		
» Kloo	1		
» Jeppsson		1	
» Holmgren	1		
» Adler	1		
<i>Kristianstads län.</i>			
Herr Bengtsson i Norup			
» Borggren			
» Persson i Fritorp	1		
» Björklund	1		
» Björk	1		
» Isacsson	1		
» Hammarlund		1	
<i>Malmö m. fl. städer.</i>			
Herr Rydén	1		
» Winkler	1		
» Lovén	1		
» Jensen	1		
» Engberg	1		
» Lindskog	1		
» Weibull	1		
» Bergström i Hälsingborg	1		
<i>Malmöhus län.</i>			
Herr Jönsson i Revinge	1		
» Nilsson i Tänga	1		
» Olsson i Kullenbergstorp	1		
» Sköld	1		
» Andersson i Höör	1		
» Törnkvist i Bjuv	1		
» Paulsen	1		
» Fjellman	1		
» Månsson i Erlandsro	1		
» Nilsson i Hörby	1		
Fru Nordgren	1		
<i>Hallands län.</i>			
Herr Henrikson	1		
» Lindqvist i Halmstad	1		
» Johansson i Brånalt	1		
» Uddenberg i Varberg	1		
» Andersson i Falkenberg	1		
» Larson i Tönnersa	1		
<i>Göteborgs stad.</i>			
Herr Röing	1		
» Kristensson i Göteborg	1		

Ang. ifråga-
satt sänkning
av maximi-
gränsen för
utminuterig
av spirituosa.
(Forts.)

Ang. ifrågasatt sänkning av maximi-gränsen för utminuterung av spirituosa.
(Forts.)

	Ja	Nej	Avstår
Herr Lithander	1		
» Sjöström	1		
» Pehrsson i Göteborg	1		
» Hedvall	1		
» Höglund	1		
Fru Thüring	1		
Herr Almquist	1		
<i>Göteborgs och Bohus län.</i>			
Herr Andersson i Grimbo			
» Olsson i Broberg	1		
» Olsson i Berg		1	
» Osberg			
» Carlson i Mölndal	1		
» Wallerius	1		
» Brännberg	1		
» Mårtenson	1		
<i>Älvsborgs län.</i>			
Herr Hallén			
» Danielsson		1	
» Gustafson i Kasenberg	1		
» Lindgren		1	
» Hansson i Trollhättan	1		
» Olsson i Mellerud	1		
» Alströmer	1		
» Ryberg			1
» Gustafsson i Älvsered	1		
» Johansson i Väby	1		
» Petersson i Lerbäcksbyn	1		
» Weijne	1		
<i>Skaraborgs län.</i>			
Herr Bengtsson i Kullen	1		
» Magnusson i Skövde		1	
» Bäcklund	1		
» Johanson i Hallagården		1	
» Vahlstedt			1
» Lundén		1	
» Anderson i Storegården	1		
» Bodén		1	
» Hedin			
<i>Värmlands län.</i>			
Herr Jansson i Edsbäcken		1	
» Carlsson-Frosterud			
» Andersson i Prästbol			
» Ros	1		
» Norling	1		
» Norsell		1	

	Ja	Nej	Av- står
Herr Spångberg			
» Björling		1	
» Eriksson i Västbro	1		
» Morfeldt		1	
<i>Örebro län.</i>			
Herr Uddenberg i Karlskoga			1
» Anderson i Råstock	1		
» Nilsson i Örebro	1		
» Ödström		1	
» Ljunggren		1	
» Öhman	1		
» Lundgren		1	
» Persson i Falla	1		
» Mogård		1	
<i>Västmanlands län.</i>			
Herr Larsson i Västerås	1		
» Lorichs	1		
» Pettersson i Köping	1		
» Eklund	1		
» Olovson i Västerås	1		
» Olsson i Broddbo		1	
<i>Kopparbergs län.</i>			
Herr Eriksson i Grängesberg	1		
» Jansson i Falun	1		
» Hansson i Bäck		1	
» Ernfors	1		
» Andersson i Rasjön		1	
» Pettersson i Hällbacken	1		
» Andersson i Ovanmyra		1	
» Englund	1		
» Sundström	1		
» Smedh	1		
<i>Gävleborgs län.</i>			
Herr Månsson i Furuviik			
» Sävström	1		
» Lindley			
» Olsson i Hov	1		
» Johansson i Kälkebo		1	
» Granath	1		
» Johansson i Edsbyn			
» Olsson i Gävle	1		
» Holmström i Gävle	1		
» Herou			
» Högström	1		

Ang. ifråga-
satt sänkning
av maximi-
gränsen för
utminuterig
av spirituosa.
(Forts.)

Ang. ifrågasatt sänkning av maximi-gränsen för utminuterung av spirituosa.
(Forts.)

	Ja	Nej	Avstår
<i>Västernorrlands län.</i>			
Herr Öberg	1		
» Johansson i Sollefteå	1		
» Vennerström	1		
» Bergström i Bäckland		1	
» Lagerkwist	1		
» Strindlund		1	
» Västberg	1		
» Molander		1	
» Rudén	1		
» Frost	1		
<i>Jämtlands län.</i>			
Herr Olofsson i Digernäs		1	
» Hedlund i Östersund	1		
» Hedlund i Häste	1		
» Persson i Trängen		1	
» Olsson i Rödningsberg		1	
<i>Västerbottens län.</i>			
Herr Wiklund	1		
» Bäckström		1	
» Wikström		1	
» Brännström	1		
» Lindmark		1	
» Lindberg		1	
» Sandberg		1	
<i>Norrbottens län.</i>			
Herr Hage		1	
» Nilsson i Antnäs	1		
» Lövgren i Nyborg	1		
» Dahlén		1	
» Samuelsson		1	
» Hedström	1		
» Grapenson		1	
Summa	152	52	5

§ 4.

Ang. lag om inskränkning i rätten till inmutning inom vissa län.

Å föredragningslistan var härefter upptaget första lagutskottets utlåtande, nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inskränkning i rätten till inmutning inom vissa län.

Genom en den 12 mars 1926 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 207, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åbe-

ropande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

*Ang. lag om
inskränkning
i rätten till
inmutning
inom
vissa län.
(Forts.)*

*Lag
om inskränkning i rätten till inmutning inom vissa län.*

Härigenom förordnas, att inom Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län inmutning för annans än kronans räkning ej utan Konungens för särskilt fall givna tillstånd må ske å kronojord, som ej innehaves under ständig besittningsrätt eller är anslagen till boställe.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 1926 och skall upphöra att gälla den 1 januari 1928, så framt ej Konungen med riksdagen annorlunda förordnar.

Genom denna lag upphävas lagen den 31 maj 1918 (nr 288) innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län och lagen den 13 februari 1925 (nr 26) om fortsatt tillämpning av sistnämnda lag, dock att i fråga om inmutning, som skett med tillämpning av bestämmelserna i lagen den 31 maj 1918, samma bestämmelser skola fortfarande gälla.

Utskottet hemställde, att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Uti en vid detta utlåtande fogad reservation hade herr *Hederstierna*, med instämmande av herrar *Dahl* och *Christenson* i Södertälje, hemställt,

att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition med den ändring, att slutbestämmelserna i den nu föreslagna lagen skulle erhålla följande lydelse:

»Denna lag träder i kraft den 1 januari 1927 och skall upphöra att gälla den 1 januari 1928, så framt ej Konungen med riksdagen annorlunda förordnar.»

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr *Christenson* i Södertälje: Herr talman! Vid detta utlåtande har fogats en reservation, i vilken jag har instämt. Den reservationen avser endast tiden för den här föreslagna lagens ikraftträdande. Det lagförslag, som föreligger, innefattar en utvidgning av det nu gällande förbudet mot inmutning i de tre nordligaste länen, och utvidgningen består däri, att, under det att nu gällande förbud avser endast järnmalmfyndigheter, det enligt förslaget är fråga om att utsträcka förbudet till att gälla inmutning av alla mineralfyndigheter.

Den lagstiftning, som vi ha på detta område, har under åtskilliga år varit av provisorisk natur, 1884 års gruvstadga lämnade full frihet för inmutning på kronans jord. Men sedan 1902 har det varit infört förbud i visst avseende beträffande kronans jord. Från 1902 till 1917 gällde provisoriskt förbud för inmutning i fråga om alla mineralfyndigheter, men 1918 infördes det en ny provisorisk lag, som begränsade förbudet att omfatta endast järnmalmfyndigheter, och detta förbud har år efter år prolongerats genom särskilda lagar. Den lag, som nu gäller, tillkom 1925 och gäller till 1926 års slut. Nu har Kungl. Maj:t kommit in med förslag om utsträckning av inmutningsförbudet att, som jag nämnde i början, gälla alla mineralfyndigheter, och Kungl. Maj:t har föreslagit, att denna nya lag skall träda i kraft den 1 maj 1926.

Anledningen till utsträckningen av inmutningsförbudet är att söka i vissa undersökningar, som skett under de senare åren i Västerbottens län och som lett till upptäckandet av ganska betydande fyndigheter av annat slag än järnmalm. De undersökningarna ha bedrivits av dels Sveriges geologiska undersökning och

Ang. lag om
inskränkning
i rätten till
inmätning
inom
vissa län.
(Forts.)

dels enskilda personer, som lagt ned ganska mycket kostnader på dessa undersökningar.

Nu är det som sagt meningen, att detta nya, utvidgade förbud skall träda i kraft redan den 1 maj detta år, d. v. s. redan om några få dagar. Det borde väl vara så, beträffande en provisorisk lag, att, när det uttryckligen säges ifrån i en sådan lag, att den skall gälla en bestämt angiven, kort tid eller — såsom här — från den 1 januari 1926 till den 1 januari 1927, lagen också skall få gälla tiden ut. Allmänheten har all anledning förmoda, att så skall bli fallet. Men så kommer ett förslag, som begränsar lagens giltighetstid till fyra månader. Man kan tänka sig, att personer ha gjort särskilda anstalter just med hänsyn till den nu gällande lagen.

Nu heter det visserligen i Kungl. Maj:ts proposition, att Konungen kan för särskilda fall medgiva visst undantag. Och det har särskilt av kommerskollegium och Sveriges geologiska undersökning, som avgivit utlåtande i ämnet, framhållits nödvändigheten och vikten av möjligheten till en sådan dispens. Sålunda säga dessa båda myndigheter: »Då emellertid fullt vetenskapliga undersökningar bedrivs förutom av staten även av vissa enskilda, synes det vara obilligt att beröva dessa möjligheten att åtminstone fullfölja redan påbörjade arbeten.» Men om man ser på vad departementschefen själv säger angående denna sak, så finner man, att detta yttrande är av betydligt mera svävande art. Han säger nämligen: »Med avseende å den nu ifrågasatta lagen torde en bestämelse av dylikt innehåll, på sätt ämbetsverken framhållit, vara erforderlig för att möjliggöra dispens särskilt i sådana fall, där en eftergift av förbudet utgör en förutsättning för tillgodogörande av en redan under förut gällande lag förvärvad rätt.» Detta är en annan sak, än när myndigheterna tala om hänsyn till »påbörjade arbeten». Det heter visserligen vidare i departementschefens yttrande: »Uppenbarligen kunna ock förekomma andra fall, i vilka hinder icke bör möta för beviljande av dispens.» Men det är i varje fall så svävande och obestämt, att vederbörande enskilda icke hava mycket stöd i ett sådant uttalande.

Jag anser därför för min del, herr talman, av rent principiella skäl, att den lag, som det nu är fråga om, icke bör träda i kraft förr än giltighetstiden för den lag, som nu gäller, har gått ut, d. v. s. med utgången av innevarande år.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Lindman*, *Löfgren* i Stockholm, *Johanson* i Huskvarna och *Lindmark*.

Herr *Lindqvist* i Halmstad: Herr talman! För att undvika varje tvekan på den punkten vill jag till en början framhålla, att inom utskottet har man varit fullkomligt ense i sak, och jag hoppas, vi äro det fortfarande. Det torde sålunda icke vara behövt att vid detta tillfälle taga upp någon saklig debatt om lagens innehåll. Oenigheten inom utskottet begränsar sig till tiden för denna lags ikraftträdande.

Herr *Christenson* som reservant har här gjort gällande, att den omständigheten, att lagen skulle träda i kraft så snart som redan den 1 maj, skulle kunna komma till medföra vissa olägenheter, men han erinrade själv sedan om den dispensrätt, som i lagen är given Kungl. Maj:t, en dispensrätt, som förebygger de svårigheter, om vilka han talade. Och när han kom till slutet och skulle motivera sitt avslagsyrkande, blev detta motiverat av endast rent principiella skäl.

Ja, när det gäller de rent principiella skälen för herr *Christensons* ståndpunkt, kan jag väl förstå dem, men jag tror dock icke, att det är anledning för riksdagen att fästa alltför stort avseende vid desamma. När detta lagförslag

har varit hos lagrådet på remiss, har lagrådet icke haft något att erinra mot denna bestämmelse om lagens ikraftträdande. Nu är motiveringen i propositionen om lagens ikraftträdande den 1 maj ganska knapp, men det vill förefalla, som om man skulle kunna ur propositionen framläsa vilken den egentliga anledningen till lagens så snara ikraftträdande är, och den torde väl vara, att denna lag avser att återställa förhållandena på detta område, sådana de voro före 1918 års lag. Då detta innebär en ökad rätt, kan man säga, för kronan att få sina intressen tillgodosedda, har man ansett, att lagen bör kunna träda i kraft så fort som möjligt.

Majoriteten inom utskottet har, när vi behandlade frågan, ansett, att det icke finnes någon anledning att motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag i dess helhet, utan vi ha föreslagit, att det måtte bifallas, och jag vill endast nu, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Christenson i Södertälje: Herr Lindqvist i Halmstad anförde, att ett av skälen eller kanske det avgörandet skälet för det nu föreliggande lagförslaget varit, att man ville återföra förhållandena till sådana de voro före 1918. Ja, skulle så vara fallet, torde det icke vara så stor brådskande eller någon anledning, att ett sådant återförande skall ske så hastigt som här ifrågasatts. Jag ber få framhålla, att i dessa ämbetsverks, kommerskollegium och Sveriges geologiska undersökning, utlåtande finnes någon särskild tid för lagens ikraftträdande ej angiven. Och det framgår ej av dessa ämbetsverks utlåtande, att lagändringen är så brådskande. Icke heller departementschefen tycker jag har angivit något särskilt skäl för den saken. Han säger t. ex.: »Även om alltså enligt min uppfattning icke för närvarande föreligger mera bestämd anledning till omedelbara farhågor för missförhållanden av den art, som framhållits i ämbetsverkens utlåtande, utesluter detta tydligen icke ett övervägande, huruvida» o. s. v.

Efter min uppfattning framgår det sålunda icke av propositionen, att saken är så brådskande, och då jag tror, att lagens brådstörtade genomförande kan föranleda otrygghet och medföra vissa olägenheter, har jag all anledning att vidhålla mitt yrkande.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja godkänd. Herr Christenson i Södertälje begärde likväl votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller första lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 27, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

*Ang. lag om
inskränkning
i rätten till
inmätning
inom
vissa län.
(Forts.)*

§ 5.

Ang. ifrågasatt anslag för odling och insamling av medicinalväxter.

Vid nu skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande, nr 29, i anledning av väckt motion om anslag till rektor J. Henrikssons i Dals-Rostock verksamhet för odling och insamling av medicinalväxter anförde:

Herr **Gustafson** i Kasenberg: Herr talman! Såsom motionär hade jag önskat, att utskottet sett något välvilligare på denna fråga. Utskottet har visserligen sagt, att »Kungl. Maj:t icke torde sakna möjlighet att av till disposition stående medel anvisa det belopp, som kan befinnas skäligt, eller eventuellt göra den framställning i ämnet till riksdagen, som kan anses av förhållandena be-tingad».

Denne man har nu i flera år drivit denna medicinalväxtodling, och staten har därvid hjälpt och beviljat honom understöd. Det är en viss upplysningsverksamhet till gagn för odling av sådana växter. Jag hade önskat, att utskottet gjort en hänvisning till Kungl. Maj:t att beakta detta, så att Kungl. Maj:t kommit att se litet välvilligare på saken och anslagit medel att hjälpa denne man i hans verksamhet. Han har hållit på i flera år och är nu ganska gammal och fattig, och det är smått för honom, så att en liten hjälp hade varit väl befogad — i synnerhet då denna verksamhet dock har en uppgift att fylla.

Jag har, herr talman, icke något yrkande att göra. Jag har blott velat uttala detta, men hoppas dock, att Kungl. Maj:t skall kunna hjälpa honom, vilket naturligtvis gått så mycket lättare, om utskottet gjort en hänvisning till Kungl. Maj:t att försöka biträda honom.

Herr **Nilsson** i Tånga: Herr talman! Utskottet har ansett, att, då det gäller anslag som detta, bör det ankomma på Kungl. Maj:t att pröva, huruvida behov föreligger eller icke. Det är ingen lätt sak för riksdagen att utan vidare pröva skäligheten eller befogenheten i ett sådant krav. Har Kungl. Maj:t medel till sin disposition eller i motsatt fall gör framställning till riksdagen, tror jag knappast, att riksdagen kommer att ha något att invända emot att understöd lämnas. Den verksamhet, som ifrågavarande person bedrivit, har tidigare varit föremål för understöd från det allmännas sida, och befogenheten av anslag har principiellt erkänts. Jag tror sålunda, att om så skulle vara förhål-landet, att Kungl. Maj:t har medel till sitt förfogande, så lär det icke möta någon invändning från riksdagens sida, om Kungl. Maj:t understödjer denne man på samma sätt, som tidigare varit fallet.

Såsom saken nu ligger till är det självfallet, att jag anhåller att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 6.

Ang. provisoriska lokaler för lantmäterikontoret i Väster-norrlands län.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 30, i anledning av väckta motioner om anslag till anordnande av provisoriska lokaler för lantmäterikontoret i Väster-norrlands län.

Därvid yttrade

Herr **Öberg**: Herr talman! När västernorrslänningen besöker sin residensstad Härnösand i något ärende: för att sammanträffa med länets styresman, herr landshövdingen, eller gå upp i lantmäterikontoret, finner han icke, såsom för sed varit och är, landshövdingen i länsresidenset utan i en förhyrd lägenhet vid en av stadens gator, och lantmäterikontoret finner han till sin förvåning i länsresidenset. Sålunda, mina herrar, ett upp- och nedvänt förhållande, som

varat åtskillig tid och icke ännu fått sin berättigade lösning! När västernorr-länningen ser ett sådant förhållande, ökas hans förvåning än mer, då han finner, att det med statsmedel nyss uppförda artillerietablisementet står så gott som oanvänt, ehuru där finns riktligt med lokaler. Västernorr-länningen har svårt att inse den statshushållning, som kan sägas vara anledning till ett dylikt förfarande.

Ang. provisoriska lokaler för lantmäterikontoret i Västernorrlands län.
(Forts.)

För att få ett slut på detta och för att förhjälpa länets hövding till en annan och bättre bostad samt för att få lantmäterikontoret i lokaler, som bättre lämpa sig för dess ändamål och uppgift än de lokaler, som nu av lantmäterikontoret användas, och vilka lära lämna åtskilligt övrigt att önska, har jag jämte ett flertal av länets representanter här i andra kammaren och likaså dess representanter i första kammaren väckt motioner om att anslag skulle beviljas till restaurering av länsresidenset och lantmäterikontorets förflyttning till exempelvis omnämnda artillerietablisement.

Statsutskottet har redan yttrat sig rörande länsresidenset och därvid uttalat den meningen, att med ordnande av denna fråga icke bör dröjas något längre. Då jag icke var i tillfälle att taga till orda, när detta statsutskottsutlåtande föredrogs, begagnar jag mig av detta tillfälle, när det jordbruksutskottets utlåtande föreligger, som avser lantmäterikontoret, att ge uttryck åt den meningen, att det på sätt, som statsutskottet ställer i utsikt, icke kan dröja länge, förrän dessa angelägenheter, dessa lokalfrågor ordnas på ett tillfredsställande sätt, så att när vi mötas måhända här vid nästa års riksdag, skall det finnas både vilja och pengar till att ordna dessa angelägenheter, såsom det befanns vara för handen, när vi för några dagar sedan hade att ordna bostadsfrågan åt landshövdingen i Stockholms län.

Nu har jag, herr talman, icke mycket mer att tillägga, sedan jag beretts tillfälle att säga denna min mening, men jag kan dock icke underlåta att uttala även den mening, att det synes anmärkningsvärt, att jordbruksutskottet, som haft att behandla lantmäterikontorets bostadsfråga, icke haft någon egen mening att uttala, utan endast refererat statsutskottet. Meningen med en remiss till ett utskott är väl, vill jag tro, att få veta vad utskottet för sin egen del tycker, men här är detta ännu oss förborgat.

Herr talman! Jag har icke något yrkande att göra.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 7.

Härpå upptogs till behandling jordbruksutskottets utlåtande, nr 31, i anledning av väckt motion angående anordnande av försöksverksamhet på sötvattensfiskets område.

Ang. anordnande av försöksverksamhet på sötvattensfiskets område.

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 137, hade herr *Fjellman* föreslagit, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville upptaga frågan om anordnande av försöksverksamhet på sötvattensfiskets område till förnyad omprövning och för riksdagen framlägga förslag, vartill denna omprövning kunde giva anledning.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr Fjellman: Herr talman, mina damer och herrar! Den motion, som jag här väckt, går ut på, att »riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl.

Ang.
anordnande av
försöksverk-
samhet på söt-
vattensfiskets
område.
(Forts.)

Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville upptaga frågan om anordnande av försöksverksamhet på sötvattensfiskets område till förnyad omprövning och för riksdagen framlägga förslag, vartill denna omprövning kan giva anledning».

År 1917 tillkallade Kungl. Maj:t sakkunniga, som skulle utreda denna fråga och inkomma med förslag i ärendet. Den utredning, som verkställdes, pågick ända till år 1920, då det inlämnades ett mycket digert förslag, men någon proposition framlades ej för riksdagen. År 1922 förklarade Kungl. Maj:t, att statsfinansiella skäl hindrade Kungl. Maj:t att framlägga någon proposition. År 1925 inlämnades en motion i andra kammaren, underskriven av 19 medlemmar från olika partier, vilken motion tog sikte på en viss detalj i de sakkunnigas förslag, nämligen om inrättande av ett par laboratorstjänster, men denna motion avslogs av riksdagen. Nu har det snart gått tio år, och intet har blivit gjort i denna betydelsefulla fråga. Jo, en sak har verkligen blivit gjord. Det är nämligen så, att riksdagen beslöt förra året att ingå med en skrivelse till Kungl. Maj:t om utredning angående de åtgärder, som borde vidtagas för laxfiskets upphjälpande, och vissa därtill hörande spörsmål. Detta var emellertid enligt min åsikt ej tillräckligt.

Nu säger utskottet: »Utskottet hyser alltså samma uppfattning rörande betydelsen av en rationell undersökningsverksamhet på fiskets område, åt vilken utskottet förlidet år gav uttryck.» Vidare säger utskottet: »Utskottet vill emellertid ytterligare understryka önskvärdheten av att en undersökning sker om möjligheten att tillfredsställande anordna en undersöknings- och försöksverksamhet på ett enklare och mindre kostsamt sätt än det, som innebär i det ovanberörda hos Kungl. Maj:t för närvarande vilande förslaget, med särskild uppmärksamhet därvid fästad vid angelägenheten att kunna ernå för det praktiska fisket gagnande resultat.» Detta är precis vad jag begär och som jag ytterligare vill understryka. Det förvånar mig endast, att utskottet efter denna motivering kan komma med ett avslagsyrkande på motionen. Jag yrkar ju endast, att *något skall bli gjort* efter denna långa väntetid på 10 år.

Jag skall nu med några ord tala om hur detta ärende ligger till.

Sedan gammalt har havsfisket haft mycket stor betydelse för vårt land, och Kungl. Maj:t har också understött den havsbiologiska undersökningen, som är den grund, på vilken sedermera hela verksamheten skall byggas. Det har sålunda upprättats ett stort centrallaboratorium, som sorterar under en av professorerna i zoologi vid Uppsala eller Lunds universitet. Det finns fyra havsbiologiska undersökningsanstalter, därav två i Fiskebäckskil, en på Bornö i Gullmarsfjorden och slutligen en i Öresund. Här ges rikliga tillfällen till studier och forskningar i detta ämne.

Huru är det då ställt på sötvattensfiskets område? I vårt land intaga sjöar och floder 8 procent av hela landets areal, och frågan är då: Ha vi utnyttjat de möjligheter, som här finnas? Om vi se efter, huru man har det i Tyskland, som är föregångslandet på detta område, blir man häpen över vilken utveckling sötvattensfisket därstädes tagit under de senaste åren. I Tyskland finns fyra stora centralanstalter för fiskbiologi. Där finns vidare en hel mängd lokala laboratorier. Vid universiteten finns skickliga lärarkrafter i detta ämne. År efter år har sötvattensfisket på grund härav gått framåt. I vissa sjöar kan man få ända upp till 70 å 80 kg. fisk per hektar — i motsvarande sjöar i vårt land har man i regel icke nått upp till mer än 5 kg. per hektar — i välskötta dammar, där man förr fick 50 kg., har man nu kommit upp till 200, ja, ända till 500 kg. Då nu Sveriges sjöar och floder upptaga ett område av 3,600,000 hektar och de vattensjuka marker, som mycket väl kunna, i likhet med vad som skett i Tyskland, förvandlas till dammar, upptaga ett område på 5,200,000 hektar, kan man förstå, huru mycket som skulle kunna göras, ifall man verkligen på allvar toge itu härmed.

Vad ha vi då gjort här i Sverige? Jo, år 1890 anslags medel till en fiskodlingsanstalt och ett laboratorium i Finspång. Men denna plats ansågs icke lämplig: fiskodlingsanstalten flyttades till Borens hult och laboratoriet indrogs fullständigt. På initiativ av Södra Sveriges Fiskeriförening, som bildats år 1909, satte man emellertid upp ett laboratorium i Anneboda för att därstädes bedriva studier och forskningar i sötvattensbiologi. Här har sedermera bedrivits ett mycket framgångsrikt arbete, och den vetenskapliga forskningen har väckt ett berättigat uppseende till och med på det internationella samarbetets område. Emellertid minskade riksdagen år 1924 anslaget till denna anstalt, och då blev naturligtvis följden, att verksamheten gick tillbaka. Från och med den 1 juli 1925 ser fiskeriföreningen sig — på grund av ekonomiska omständigheter — icke längre vara i stånd att upphålla den teoretiska forskningen, den limeologiska undersökningen, som den kallas, utan måste nu uteslutande inrikta sig på den praktiska fiskbiologien. Den limeologiska forskningen — grunden för verksamheten — skulle sålunda bli hemlös här i vårt land.

Om man nu ser efter vad som i detta hänseende gjorts av våra grannländer, finna vi, att i Danmark finns ett stort laboratorium, i spetsen för vilket det står en professor. Även i Finland och Norge har man anslagit rikliga summor för denna vetenskap, och jag hörde i ett föredrag för en tid sedan under lantbruksveckan av en expert på området, byrådirektören Alm, huru man t. o. m. i Ryssland insåg betydelsen härav och gjort mycket stora uppoffringar för sötvattensfiskets utveckling.

Om den vetenskapliga forskningen nu — som fiskeriföreningen anser sig tvungen till — skulle nedläggas, så skulle sålunda denna vetenskap i vårt land bli utan fäste. Jag anser detta mycket beklagligt, enär vi förvisso ha stora förutsättningar, att här göra oss gällande. Om staten endast ville ge ett handtag åt denna verksamhet, skulle vi säkerligen kunna komma lika långt i vårt land, som man gjort i Tyskland.

Den ena näringsgrenen efter den andra kämpar ju nu med stora svårigheter och vingklippes av statsmakterna. Vi se till exempel vald som skett med sockret i år, och nästa år kanske det blir en annan näringsgren, som får nedläggas sin verksamhet. Det är väl då nödvändigt att söka finna nya utvägar för vårt näringsliv.

Jag väckte min motion, därför att jag tycker, att tio år ha varit en litet för lång tid att vänta. För att man icke skall behöva vänta ännu längre, har jag velat ha en riksdagsskrivelse, vilket jag tror betydligt skulle driva på saken.

Jag ber därför att få yrka bifall till min motion.

Häruti instämde fru *Thüring*.

Herr **Johansson** i Uppmälby: Herr talman, mina herrar! Den fråga, som beröres i herr Fjellmans motion, är ingen ny fråga, utan den har varit uppe flera gånger och varit såväl under jordbruksutskottets som riksdagens behandling. Herr Fjellmans motion grundar sig i själva verket naturligtvis på de sakkunnigas betänkande av den 3 juni 1917 och särskilt på fjärde delen av deras förslag, som upptog dels en undersöknings- och försöksanstalt för sötvattensfiske, avsedd att förläggas i Stockholmstrakten, dels en liknande anstalt för havsfiske, avsedd att förläggas i Göteborg. Frågan var vid 1925 års riksdag föremål för en motion, som emellertid icke gick ut på att man skulle ta kommitténs hela förslag utan ett billigare förslag, som hade framkommit vid en senare tidpunkt. Utskottet hade emellertid då den uppfattningen, som det tillkännagav i sitt utlåtande nr 29 i fjol, att ett förverkligande av motionens syfte innebar en mycket ringa förbättring av nuvarande förhållanden, och att den då föreslagna laboratorstjänsten för havsfisket skulle ur organisatorisk

Ang.
anordnande av
försöksverk-
samhet på söt-
vattensfiskets
område.
(Forts.)

Ang.
anordnande av
försöksverk-
samhet på söt-
vattensfiskets
område.
(Forts.)

synpunkt innebära stora olägenheter. Utskottet pekade dessutom på att det statsekonomiska läget allttjämt krävde, att all sparsamhet iakttoges, men fortsatte med att »utskottet, som dock vill uttala önskvärdheten av att det undersökes, om icke den erforderliga undersöknings- och försöksverksamheten på fiskets område, som det ovannämnda utredningsförslaget avser att tillgodose, kan på ett tillfredsställande sätt ordnas med enklare och mindre kostsamma medel, än nämnda förslag angiver, anser dessutom, att det bör ankomma på Kungl. Maj:t att i ett ämne som detta framlägga förslag».

Detta var den ståndpunkt, utskottet intog i fjol, och utskottet hyser samma uppfattning i år. Utskottet har ingalunda förnekat, att, som det har visat sig under ärendets behandling, och som motionären har anför, det kan finnas anledning att upptaga denna fråga, men då vi i fjol hänvände oss till Kungl. Maj:t i fråga om laxfisket och därvid sade ifrån, att även frågan om förhållandena för fisket i allmänhet skulle tagas upp i samma sammanhang, ha vi icke ansett det vara lämpligt att genom en ny skrivelse fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på detta. Vi ha dock i det föreliggande utlåtandet liksom förra året sagt, att »utskottet vill emellertid ytterligare understryka önskvärdheten av att en undersökning sker om möjligheten att tillfredsställande anordna en undersöknings- och försöksverksamhet på ett enklare och mindre kostsamt sätt än det, som innebäres i det ovanberörda hos Kungl. Maj:t för närvarande vilande förslaget, med särskild uppmärksamhet därvid fästad vid angelägenheten att kunna ernå för det praktiska fisket gagnande resultat».

Vi ha alltid inom jordbruksutskottet och dess första avdelning hyst den uppfattningen, att det förslag, som 1917 års sakkunniga lade fram, dels skulle komma att medföra ofantliga kostnader, dels också kanske kan sägas hava lagts med tyngdpunkten på den biologiska försöksverksamhetens område och mindre med hänsyn taget till de praktiska anordningar, som skulle kunna behöva vidtagas för att nå ett bättre resultat av fisket. Detta har varit orsaken till att vi velat understryka denna synpunkt i motiveringen även i år. Då vi emellertid gjorde ett uttalande i fjol, ha vi icke ansett, att det nu funnes någon anledning att på nytt gå till Kungl. Maj:t med en skrivelse.

Av dessa skäl, herr talman, skall jag be att få yrka bifall till jordbruksutskottets hemställan.

Herr Johansson i Brånalt: Herr talman! Denna fråga har enligt mitt förmenande en mycket stor betydelse för vårt land icke enbart sett ifrån jordbrukets synpunkt utan även sett från många andra synpunkter. Vårt sötvattensfiske har till följe olika förhållanden i betydlig grad nedgått, om man jämför med förhållandena för 30 à 40 år sedan, och kraftåtgärder böra verkligen vidtagas från statsmakternas sida, om det icke helt och hållet skall förintas. Genom fiskodling skulle man också i hög grad kunna förhjälpa jordbruksbefolkningen till en biinkomst på detta område, om det hela kan ordnas på ett tillfredsställande sätt.

Jag har i många år intresserat mig för denna fråga, och jag har därför också besök en del platser, där fiskodlingar och förbättringar på fiskets område hava vidtagits, vilka också ha visat sig leda till stort gagn och stor nytta. Det behöver emellertid här vidtagas en del experiment rörande nya sätt för fiskodling och även rörande inplantering av olika fiskarter, vilket är avsevärt betungande för den enskilde, särskilt om det gäller en person i mindre goda ekonomiska förhållanden. Han kan icke ha råd att bekosta detta med det lilla anslag, som hushållningssällskapen ha lämnat och som även staten har lämnat. Detta bör dock vara en statens angelägenhet i högre grad än hittills har varit fallet, då det gäller en till jordbruket hörande binäring.

Det är förmodligen litet hopp om att kunna få igenom ett bifall till motio-

nen, då, som den siste ärade talaren nämnde, denna fråga ligger hos regeringen, men jag vill dock här understryka den stora betydelse, som den frågan har för landet i sin helhet från det nordligaste Norrland till det sydligaste Skåne, att vårt sötvattensfiske förbättras, så att man icke blott får en hänsko på nedgången i sötvattensfiskets avkastning utan även söker förbättra denna. Vi ha verkligen här ett område, där vårt lands befolkning kan beredas en rätt god inkomstkälla.

Trots den ringa verkan det hava kan skall jag ändå be att få biträda det yrkande, som gjordes av motionären, herr Fjellman.

Herr Nilsson i Tånga: Den fråga, som här föreligger, gäller bara, huruvida riksdagen skall skriva till Kungl. Maj:t eller ej, ty principiellt finns det icke någon meningsskiljaktighet mellan motionären och utskottet. Utskottet har ju mycket tydligt både i fjol och i år understrukit betydelsen av den fråga, som motionären har fört fram. Då emellertid ärendet är beroende av Kungl. Maj:ts prövning, och utskottet har uttalat, att vid denna prövning Kungl. Maj:t bör beakta, huruvida icke ett enklare och mindre kostsamt sätt än det, som ligger i sakkunnigas förslag, kan användas vid frågans lösning, har utskottet ansett det icke vara behöfligt att nu skriva till Kungl. Maj:t. Ärendet är faktiskt vilande hos Kungl. Maj:t och beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Under sådana förhållanden har som sagt utskottet ansett det icke vara behöfligt att skriva till Kungl. Maj:t.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lilliecreutz: Herr talman! Om frågan om ordnandet av vårt fiske och förbättringen av detsamma har någon som helst betydelse, torde man kunna vänta, att ifrån statsmakternas sida litet kraftigare åtgärder vidtagas än vad hittills har skett. Statsmakterna ha dock visat, att de anse, att frågan om fiskets förbättrande verkligen har betydelse. De ha icke minst gjort det genom det sätt, varpå de i den nya lagen om delning av jord på landet äro synnerligen måna om att tillförsäkra de olika delarna av ett skifte rätt till fiskevatten. Där bakom måste väl ligga en strävan icke blott att tillförsäkra jordbrukaren fiskevatten utan även att genom fisket i detta bereda dem en god binäring.

Från hushållningssällskapens sida omfattas tanken på att få till stånd ett försöksväsende särskilt på insjöfiskets område med mycket stort intresse, och om jag icke tar alltför mycket fel, har det urprungliga förslaget, som lades fram i detta syfte, just kommit från våra hushållningssällskap. Det vore ju synnerligen önskvärt, om hushållningssällskapen vore i den situationen, att de verkligen ekonomiskt kunde stödja dessa strävanden, men det är tyvärr icke så, och sällskapen ha ju därför värdjat om statsmakternas hjälp. Riksdagen har ock vid åtskilliga tillfällen ställt sig mycket sympatisk emot tanken att ordna en försöksverksamhet, men det tycks icke bli mer.

Utskottet har behandlat den föreliggande motionen mycket välvilligt och erkänt det önskvärda i saken. Det har visserligen framhållit, att man kanske icke behöver gå den väg, som 1917 års sakkunniga anvisade, utan att man kan gå andra vägar. Vilka vägar man går kan ju vara tämligen likgiltigt. Huvudsaken är, att det verkligen göres något åt saken. Vi ha nu fått vänta i mer än tio år, sedan det första förslaget kom fram, och det ser ut som vi skulle få vänta ytterligare. Jag hoppas dock, att denna väntan icke må bli allt för lång.

Jag skall till alla delar be att få understryka vad utskottet har sagt. Jag kommer icke att yrka bifall till motionen, ty jag tror, att det är alldeles tillräckligt, om de anvisningar, som utskottet har lämnat, följas. Utskottet sä-

*Ang.
anordnande av
försöksverk-
samhet på söt-
vattensfiskets
område.
(Forts.)*

*Ang.
anordnande av
försöksverk-
samhet på aöt-
vattensfiskets
område.*

ger, att det vill ytterligare understryka önskvärldheten av att en undersökning sker om möjligheten att tillfredsställande ordna en undersöknings- och försöksverksamhet, och följes detta, mina herrar, då tror jag, att alla skola bliva belåtna.

(Forts.)

Herr **Fjellman**: Herr talman! Jag skall be att få säga ytterligare några ord.

När 1917 års kommitté tillsattes, byggde den sitt arbete på att fiskerinäringen skulle ha tillförts stora summor på grund av den nya vattenfallslagen till följd av alla de medel, som industrien fick satsa på grund av överbyggnader av vattenfall och dylikt. Att Kungl. Maj:ts sedermera icke lade fram det förslag, som hade utarbetats, berodde, som jag hört sägas, därpå, att dessa medel icke voro så betydande, som man hade tänkt sig. Nu har det emellertid gått tio år sedan dess, och jag tycker, att dessa medel under de förflutna åren borde ha vuxit så mycket, att man verkligen nu på allvar kunde tänka på att komma fram med något förslag.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Fjellman, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 31, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 8.

Föredrogs vart för sig jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i villkoren för lån från norrländska nyodlingsfonden;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till stationerande av bevakningsfartyg vid rikets kuster för åstadkommande av ordning och skydd vid fiskets bedrivande; och

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av ytterligare medel för avveckling av bränslekommissionens verksamhet.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 9.

*Ang. ifråga-
satt anslag till
främjandet av
ekonomiska
sammanslutningar
bland fiskare.*

Härefter föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 35, i anledning av väckt motion om anslag till främjandet av ekonomiska sammanslutningar bland fiskare; och anförde därvid:

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Jag skall taga mig friheten säga några ord om min motion, trots det att jordbruksutskottet är fullständigt

enhälligt om sitt avslagsyrkande. Visserligen säger utskottet för egen del, att utskottet icke kan undgå att finna det med min motion avsedda syftet beaktansvärt, och det torde väl knappast behövas någon särskild ansträngning för att kunna få fram ett sådant medgivande av den enkla anledningen, att alla kännare på detta område måste säga sig, att den viktigaste fiskerifrågan för närvarande är frågan om fiskens avsättning. Ha fiskarna varit ute på sjön och lyckats erhålla fångst, är det icke nog med att de komma i land med livet, med fångstredskapen och med fångsten, de ha också intresse av att varan kommer ut till köpare och konsumenter och får tjäna sitt ändamål. Fångstens avsättning har länge varit det viktigaste fiskerispörsmålet, och jag måste för min del uttala min förvåning och mitt beklagande över att statsmakterna icke långt tidigare observerat vikten av att söka tillgodose denna ytterst viktiga del av en viktig näringsgrens intressen. Den fiskerikommitté, som omnämns i ett annat sammanhang här förut i dag, uttalar i denna fråga följande: »Då det måste anses vara av betydelse för såväl fiskare som konsumenter, att fiskare bilda ekonomiska fiskeriföreningar eller bolag, torde åstadkommandet av dylika sammanslutningar kunna betraktas såsom ett statsintresse». Kommittén har efter granskning av de på frågan inverkan omständigheterna och med ledning av de vunna erfarenheterna kommit till det resultatet, att det är ett statsintresse att här göra någonting, och kommitterade ha också för sin del föreslagit att ett belopp av samma storlek som jag har föreslagit i min motion, eller 30,000 kronor, avsättes för ifrågavarande ändamål.

Det är måhända detta utskottet har erkänt, när utskottet framhållit det behjärtansvärda i min motion. Men så säger utskottet: »Det vill emellertid förefalla utskottet, som om förevarande spörsmål vore en fråga, som efter vederbörandes eget initiativ i första hand borde bliva föremål för övervägande av de inom hushållningssällskapen arbetande fiskerikommittéerna.» Alltså: »efter vederbörandes eget initiativ». Ja, det är i verkligheten ett problem, och kunde jordbruksutskottet ge anvisning om hur man skall få fram detta initiativ från fiskarbefolkningens sida, skulle jag och säkerligen många med mig bli djupt tillfredsställda. Kommittén har pekat på en svårighet för åstadkommande av enskilda initiativ bland fiskarna till förmån för sådan självverksamhet, då kommittén säger följande: »Enär fiskarna i allmänhet, på grund av sin bosättning på vitt skilda platser samt ofta återkommande bortovaro från land för utövande av sitt yrke, icke torde äga förutsättningar för att själva grunda dylika sammanslutningar, synes det enligt vår mening vara erforderligt, att staten liksom särskilt i Norge och England på lämpligt sätt söker främja den kooperativa rörelsen bland fiskarna.»

Här har kommittén pekat på en alldeles ofrånkomlig faktor, som gör att man inte kan påräkna initiativ från fiskarbefolkningen i dess näringsfrågor på samma sätt som man kan vänta initiativ i näringsfrågor från näringsidkare, som ständigt vistas på land. Det är ofta så att fiskarna ligga borta från hemorten under långa tider, och under sådana omständigheter kunna de helt enkelt inte tillgodose sina organisatoriska intressen på samma sätt som näringsidkare som ha sin näring i land, vilket ju i regel är fallet. Det finns ytterligare andra omständigheter, som skulle härtill kunna anföras, och som åtminstone för mig, som något känner till dessa förhållanden, verka avgörande för att man inte har skäl att vänta några avgörande initiativ från fiskarnas sida att upprätta organisationer för att tillgodose näringens avsättningsbehov.

Det skulle vara mycket hårt, om statsmakterna skulle, trots vissheten härom, fördenskull låta bli att gripa in och räcka en hjälpende hand, om det i övrigt anses nödvändigt att hjälpa denna näring, vilken — det vill jag betona — är en av våra uråldrigaste näringar, men den till alla delar mest efterblivna i

Ang. ifrågasatt anslag till främjandet av ekonomiska sammanslutningar bland fiskare.
(Forts.)

Ang. ifrågasatt anslag till främjandet av ekonomiska sammanställningar bland fiskare.
(Forts.)

fråga om utövningen. Här behövs verkligen handtag från statsmakternas sida i såväl fiskerinäringens som den stora allmänhetens intressen.

Jag vill vidare göra den erinran till kammarens få närvarande ärade ledamöter om, att man inte alltid anser sig behöva vänta på vederbörandes eget initiativ för att åstadkomma ett resultat. Jag har på ungefär jämförliga områden inom andra näringsgrenar, enkannerligen jordbruket, tagit mig före att granska hurudant det gått till när man tagit initiativ för att hjälpa denna näringsgrens idkare i upplysnings- och organisatoriskt hänseende. År 1907 framlade dåvarande jordbruksministern, herr Petersson i Påboda, förslag om anslag till jordbrukskonsulenter för Norrland och Dalarna. Det säges i hans proposition, som visserligen till sin tankegång är hämtad ur norrlandskommitténs betänkande, men som han accepterat, som utskottet accepterade och som riksdagen accepterade — jag antar att de tänkte på den bibliska förebilden att gå ut på vägar och stigar och söka gäster till gästabudet — den metoden anser jag alls inte vare sig avskräckande eller olämplig utan i stället mycket lämplig, om man därmed kan vinna ett gott syfte, följande: »Särskilt förtjänar påpekas och beaktas, hurusom den åsikten synes vara allmänt utbredd, att de, som erhålla till uppgift att lämna dylik undervisning, inte få vänta att bli uppsökta av den allmänhet, för vilken undervisningen är avsedd» — det gällde här lantbrukskonsulenter, som skulle hjälpa lantbrukarna i Norrland och Dalarna i deras speciella angelägenheter. »Om densamma», fortsätter propositionen, »skulle bli fruktbarande samt av beräknad och önskvärd nytta, måste undervisaren självant komma till dem, som skulle undervisas, och genom att på deras eget verksamhetsområde visa dem, huru de skulle utföra ett visst arbete, ingjuta liv och åskådlighet i sin undervisning.»

Detta var en älskvärdhet, som tydligen imponerade på 1907 års jordbruksutskott, men som jag förmodar har lämnat det nuvarande jordbruksutskottet alldeles oberört, när det utan vidare, trots alla erfarenheter i fråga om både lantbrukarna och fiskarna om svårigheterna att få fram initiativ av självorganisatorisk art, ändå begär att man skall vänta att fiskarna likväl skola reda sig själva.

Jag vill slutligen säga, herr talman, att man i denna kammare knappast har mött något särskilt stort intresse för fisket. Det har kommit i lägervall, det som mycket annat. Men det är oklokt av kammaren att fasthålla vid en animositet mot denna betydande yrkesgrupp, som skadar den i allra högsta grad. Är det några, som i detta nu behöva ha ett handtag, är det denna befolkning, och detta skulle inte allenast komma yrkesgruppen till godo utan också de många, som behövde komma i åtnjutande av den goda färska fiskvaran och sålunda få en utomordentlig betydelse för folkhushållet och folknäringen.

Jag vet, herr talman, att det är lönlöst att yrka bifall till motionen. Dock skulle jag inte vara rädd för att här begära votering. Men när alla kammarens ledamöter rusa in i kammaren utan att praktiskt taget veta, vad vi nu resonerat om, är det ju detsamma som att den tunga döda klumpen slår ned på det hela. Jag avstår alltså från att göra något yrkande. Jag vill endast hemställa till herr jordbruksministern att han tänker på de synpunkter, som jag här framhållit.

I detta yttrande instämde herrar *Wagnsson, Olsson* i Kalmar, *Carlson* i Mölnadal, *Lilliecreutz, Brännberg, Jeppsson* och *Mårtenson* samt fru *Thüning*.

Herr **Johansson** i Uppmälby: Herr talman! Då den föregående ärade talaren inte gjorde något yrkande, skall jag inskränka mig till att endast yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Jordbruksutskottets utlåtande nr 36, i anledning av väckta motioner angående befrämjande av utdikning av för skogsbörd tjänliga försumpade skogsmarker m. m., som nu föredrogs, blev av kammaren godkänt.

§ 11.

Vid föredragning härpå av jordbruksutskottets utlåtande nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disponerande av avkastningen av statens hästavelsfond yttrade:

Ang. disponerande av avkastningen av statens hästavelsfond.

Herr Vahlstedt: Herr talman! Ärade kammarledamöter! Herr Uddenberg i Karlskoga och jag ha i samband med detta utskottsutlåtande avgivit en reservation, och jag ber därför att få säga några ord till försvar för denna reservation.

Den form av anslag, som det förevarande ärendet innebär, är ju en dess bättre i riksdagen ganska ovanlig form, åtminstone numera. Här ställer riksdagen ett belopp av 50,000 kronor till Kungl. Maj:ts förfogande, men riksdagen äger inte att bestämma huru dessa medel skola fördelas. Först ett år efter anslagets beviljande, i samband med en ny proposition i samma ämne, får riksdagen meddelande om hur medlen ha blivit använda. Även denna i efterhand av Kungl. Maj:t lämnade redovisning är tydligen en välvilja, som Kungl. Maj:t mycket väl kunde uraktlåta, och riksdagen finge i så fall alls inte något meddelande om hur medlen ha blivit fördelade.

Jag har sett i äldre handlingar rörande denna sak, att det från början verkligen ifrågasattes, om riksdagen alls skulle ha något att bestämma över dessa medel ur hästavelsfonden. Tydligen fördelas de nu av Kungl. stuteriöverstyrelsen, och Kungl. Maj:t ger sedan i sin tur sitt godkännande och förelägger eller åtminstone meddelar riksdagen, huru medlen blivit använda.

Såsom framgår av vår reservation är det inte alls reservanternas mening att göra något yrkande om att dessa 50,000 kronor, som nu åskas, inte skulle ställas till Kungl. Maj:ts förfogande. Utan reservationen siktar på att man skulle göra en hemställan till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t vid fördelning av det anslag, som beviljas, måtte taga i övervägande huruvida det verkligen är riktigt att, såsom nu har skett, bevilja ett anslag av inte mindre än 13,000 kronor till tvenne sportföreningar, vilka åtminstone enligt min uppfattning alls inte ha någonting med befrämjandet av hästaveln att skaffa. Reservanterna anse, att nämnda belopp i stället borde ha gått direkt till hästavelsföreningarna.

Jag skall, då chefen för jordbruksdepartementet är närvarande i kammaren, inte yrka bifall till denna reservation, utan jag skall, som sagt, endast be att få hemställa, att Kungl. Maj:t tar i övervägande huruvida fördelningen av det anslag, vi nu stå i begrepp att bevilja, huruvida dessa sportklubbar, Jockeyklubben och Svenska travsällskapet, böra ha någon andel av dessa medel. Jag har alltså, herr talman, inte något yrkande.

Herr Fjellman: Herr talman! Det tycks av den senaste ärade talarens införande framgå, att han står på samma ståndpunkt i dessa frågor nu som förut. Jag tyckte mig dock, när jag läste igenom reservationen, kunna konstatera att han tycks ha fått ett något större intresse för hästaveln än han förut haft. Emellertid är det två anslag, som han vill åt och som inte funnit nåd inför hans ögon, nämligen anslagen till Jockeyklubben och Svenska travsällskapet. Jag skall med några ord be att få meddela hur dessa anslag användas. Av de till Kungl. Maj:ts disposition ställda medlen gå till Jockey-

Ang. dispon-
erande av
avkastningen
av statens
hästavelsfond.

(Forts.)

klubben 8,000 kronor. Av dessa 8,000 kronor gå 1,000 kronor till stuteriboken och de återstående 7,000 delas ut — inte till hästägare och till rytare — utan vartenda öre till hästuppfödarna. Av de 5,000 kronor, som tillfalla Svenska travsällskapet, går likaledes vartenda öre till hästuppfödarna.

Om vi emellertid se efter litet närmare hur det är med de hästavelsföreningar, som herr Vahlstedt däremot tycktes gilla, undras mig om de medel, som anslås till dessa, verkligen i sin helhet komma hästuppfödarna och hästaveln till godo. Jag har grundad anledning förmoda, att en hel del av dessa penningar i stället användas till, låt oss säga, organisatoriska omkostnader eller dylikt.

Varför vill herr Vahlstedt då åt särskilt *dessa* föreningar, Jockeyklubben och Svenska travsällskapet, trots att de medel, som utgå till dessa mera än några andra anslag, komma hästaveln till godo? Jo, det är hans gamla avoghet mot kapplöpningar! Nu har emellertid herr Vahlstedt i detta avseende lurat sig grundligt, ty det är inte bara Jockeyklubben och travsällskapet, som anordna tävlingar. Jag vet att flera andra av dessa föreningar, som här stå upptagna, ävenledes ibland anordna kapplöpningar och tävlingar.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 12.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört jordbruksutskottets utlåtande, nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 102, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar.

Punkterna 1—4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang.
försäljning av
en del av förra
trumpetar-
bostället
 $\frac{1}{2}$ mantal
Prästnäs nr 1
m. m.

Sedan *punkten 5*, angående försäljning av en del av förra trumpetarbostället $\frac{1}{2}$ mantal Prästnäs nr 1 i Målilla socken av Kalmar län m. m., härefter föredragits, anförde:

Herr **Gustafson** i Vimmerby: Herr talman! I förevarande punkt har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen, att till aktiebolaget Järnforsens möbelfabrik måtte — för en köpesumma av 27,300 kronor — försäljas ett jordområde på c:a 5 hektar jord jämte ett till detsamma hörande vattenfall. Jag har tillsammans med herr Carlström väckt en motion, däri vi — med hänsyn till det sätt, på vilket domänstyrelsen verkställd saluvärderingen av nämnda vattenfall — yrka nedläggning av köpesumman från av Kungl. Maj:t föreslagna 27,300 kronor till 23,300 kronor. Vi ha inte kunnat finna annat än att domänstyrelsen i fråga om värderingen har, man kan gärna säga, gått alltför bryskt tillväga, i det att den uppskattat saluvärdet till det belopp, som uppstår genom att kapitalisera den årliga arrendeavgiften.

Nu har jordbruksutskottet yrkat avslag på vår motion, och utskottet framhåller därvid bland annat, att vederbörande köpare har förbundit sig att betala det åsatta saluvärdet. Vidare säger utskottet, att i fråga om sättet för köpeskillingens erläggande har man också från köparens sida gått in på vad domänstyrelsen i detta fall har föreslagit, och till slut säger utskottet att motionärerna inte ha förebragt några som helst bärande skäl för att riksdagen skulle frångå vad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit. Ja, nu är det ju på det sättet, att man oftast inom utskotten, när man inte vill vara med på vad en motionär har föreslagit, säger att det »inte har förebragts några som helst skäl

för motionärernas framställning». Jag skulle dock vilja säga, att de skäl, som motionärerna i detta fall förebärgat, enligt min mening äro ganska starka. Vi ha i vår motion framhållit, att det vattenfall, varom här är fråga, från år 1880 ända fram till 1900 varit utarrenderat mot en årlig arrendeavgift av 25 kronor. Under de följande åren fram till 1920 har arrendebeloppet varit 100 kronor, och när man detta sistnämnda år från arrendatorernas sida hemställde om nytt arrendekontrakt, förklarade man sig från domänstyrelsens sida vara villig utarrendera för en ny tioårsperiod mot en årlig arrendesumma av 850 kronor, d. v. s. man höjde i ett slag den årliga arrendesumman från 100 till 850 kronor. När emellertid arrendatorerna ansågo, att en tioårig arrendetid var alldeles för kort med hänsyn till att de ville verkställa vissa utvidgningar av anläggningen, och den korta arrendetiden givetvis då skulle innebära en viss osäkerhet, begärde de att få den nya arrendetiden bestämd till 20 år. Då sade man från domänstyrelsens sida, att man kunde vara med om detta, men endast under förutsättning att arrendebeloppet under sådana förhållanden fastställdes till 1,500 kronor per år. I den situation, som aktiebolaget Järnforsens möbelfabrik befann sig, hade den icke något annat att göra än att slå till och gå med på erläggandet av detta mycket höga årliga arrendebelopp. När man sedermera för att vinna ökad trygghet för företagets utveckling hemställde om att få inköpa vattenfallet, gick domänstyrelsen efter många och långa underhandlingar med på detta, men fastställde försäljningsbeloppet så högt som till 27,300 kronor, och man kom till detta höga försäljningsvärde genom att kapitalisera den årliga arrendesumman.

Vi ha utvecklat dessa förhållanden i vår motion, och vi trodde verkligen, att detta skulle vara starka skäl för ett bifall till densamma åtminstone i den del av motionen, där vi föreslå, att köparen i varje fall bör få åtnjuta den lindring i avseende å köpesummans erläggande, som ett erläggande av densamma under en sexårsperiod skulle innebära. Utskottet har emellertid ställt sig avvisande, och jag förstår mer än väl, att i det läge, vari frågan nu befinner sig, det icke kan vara möjligt att här i riksdagen åstadkomma en ändring i vad Kungl. Maj:t och utskottet sålunda föreslagit. Jag skall därför icke framställa något yrkande om bifall till motionen, ehuru jag finner, att det hade varit rimligt, att man åtminstone tillmötesgått, vad vi krävt i motionens sista del. Jag har emellertid icke kunnat undgå att göra denna erinran mot det föreliggande förslaget och utskottsutlåtandet.

Herr Nilsson i Tånga: Herr talman! När den föregående talaren icke gjorde något yrkande, kunde det kanske vara onödigt att säga någonting. För att emellertid tillkännagiva, att utskottet verkligen haft sakliga skäl för sitt avslag, skall jag be att få säga ett par ord.

Det är självfallet, att när Kungl. Maj:t underställer riksdagen prövning av förslag om försäljning av kronoegendomar eller delar av kronoegendom, denna prövning från riksdagens sida icke är blott och bart av formell art eller sådan, att riksdagen endast skall ha att pröva, huruvida försäljning skall äga rum eller icke, utan det är självfallet, att riksdagen också måste ingå i prövning, om det är ett skäligen värde, som åsatts den egendom, som föreslås till försäljning. Men jag vill å andra sidan säga, att denna prövning från riksdagens sida av naturliga skäl i allmänhet måste bli av rent formell karaktär. Man måste ha förtroende för de myndigheter, som ha prövat skäligheten av det värde, som åsattes den till försäljning föreslagna kronoegendomen. Det är omöjligt för riksdagen att utom i alldeles speciella fall ingå på en verkligt reell prövning i fråga om skäligheten av värdet. Man måste lita på de myndigheter, som haft denna fråga under behandling, och på Kungl. Maj:t. Det är sålunda endast i, jag skulle vilja säga, alldeles exceptionella fall, där de föreslagna priserna

*Ang.
försäljning av
en del av förra
trumpetar-
bostället
1/2 mantal
Prästnäs nr 1
m. m.
(Forts.)*

Ang.
försäljning av
en del av förra
trumpetar-
bostället
^{1/2} mantal
Prästnäs nr 1
m. m.
(Forts.)

uppenbart äro oskäligen, som riksdagen kan göra någon avvikelse från Kungl. Maj:ts förslag.

Nu föreligger här ytterligare det skälet, att det vattenfall, som skall försäljas, för närvarande arrenderas av det ifrågavarande bolaget, och det har upprättats ett preliminärt köpeavtal mellan kronan och bolaget, i vilket köpeavtal bolaget förbundit sig att betala det pris för vattenfallet, som här är föreslaget. Nu hemställa ändå motionärerna, att riksdagen skall sätta ner detta pris. Men det förefaller mig ändå vara orimligt. När bolaget har godkänt priset, kan det knappast vara någon anledning för riksdagen att komma och säga, att här har Kungl. Maj:t varit för hårdhänt och, trots att bolaget har godkänt priset, skola vi sätta ned det. Riksdagen kan väl inte vilja gå med på något sådant. Jag vill för övrigt fästa uppmärksamheten på att bolaget icke alls varit tvunget att köpa vattenfallet, därför att det innehar arrenderätten till detsamma ända till år 1940. Bolaget befinner sig således icke på något sätt i något tvångsläge, som motiverar, att bolaget för den skull betalar ett pris, som bolaget eljest anser oskäligt. Under sådana förhållanden torde det vara självfallet, att riksdagen icke kan bifalla motionärernas yrkande.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Carlström: Herr talman! Då jag är reservant på denna punkt och även motionerat i frågan, ber jag att få säga några ord.

Jag skulle kanske icke ha skrivit under denna motion, om det icke varit på det sättet, att vi här i riksdagen i fjol hade ett ärende om icke precis av samma karaktär som detta så nära nog liknande. Det var då fråga om att försälja en kronans egendom, Biskopsbo nere i Vrigstads socken i Småland, till en fröken Pettersson, som där utövar en filantropisk verksamhet. Hon begärde att få köpa såväl huvudgården som ett vattenfall, som hörde till gården. Det visade sig då, att man vid värderingen av jordbruksfastigheten verkligen höll sig till, vad som kan anses vara ett ordinarie pris, men då det gällde vattenfallet, kom man enligt min mening upp till ett ohyggligt pris. Jag har varit arrendator på gården i nio år, så att jag känner något till saken. Jag sade då till fröken P., att det ju var orimligt. Ja, svarade hon, men vad är att göra? Vill jag köpa gården och vattenfallet, måste jag erbjuda detta pris, annars får jag icke köpa. Hon var alltså faktiskt tvungen att betala det pris, som föreslogs. När ärendet förelåg i riksdagen, ansåg jag det icke vara skäl i att väcka någon motion, därför att det stod i propositionen, att hon *erbjudit* sig att erlægga priset.

Nu är detta ett analogt fall. De personer, som äro delägare i Järnforsens möbelfabrik, vilja nu köpa detta lilla jordområde med tillhörande vattenfall för att ha så att säga mera fria händer för framtiden med avseende å utöandet av sin näring. De ha tvingats att erbjuda detta pris, om de ville ha det. Då blir frågan den: skola vi här i riksdagen stå alldeles utanför, när det gäller att pröva pris, som domänstyrelsen och Kungl. Maj:t fastställt? Utskottets ordförande erkände visserligen, att vi kunde ha rätt till att pröva skäligheten av det värde, som är bestämt. Men, sade han, det måste bli mera en formell prövning.

Om man nu läser vår motion — det är väl icke många här i kammaren som gjort det, men den är intagen i utskottsutlåtandet här — så finner man, att det här ifrågavarande vattenfallet med tillhörande jordområde förra året hade värderats av landstingets och hushållningssällskapet ombud i uppskattningsnämnden för arrende- och saluvärdering av kronoegendomar i norra Kalmar län, och de hade då kommit till en summa av 16.068 kronor 91 öre. Jag för min del anser, att dessa personer, som verkligen ha erfarenhet, när det gäller att värdera och uppskatta egendom, i alla fall kommit det verkliga värdet närmare, än

vad Kungl. Maj:t har gjort. Jag ansåg det därför vara rimligt att försöka få någon ändring till stånd. Jag vill också påpeka, hurusom man här i verkligheten söker utnyttja den värdestegring av kronans mark, som åstadkommits genom enskild verksamhet. I detta fall är det ju praktiskt taget den, som arrenderat vattenfallet, som givit detsamma det värde, som det nu har, men då kommer kronan och fordrar, att han skall betala den yttersta skärven för ett arbete, som han själv har nedlagt på detsamma. Detta finner jag strida mot den princip, som tillämpas i fråga om åborätten och ensittarlagen, där det sägs, att för det arbete, som innehavarna har nedlagt på gården, skola de icke få plikta vid eventuell inlösen. Men då kronan har makten i sin hand, i fall som detta, så tar den betalt intill sista skärven, och det sägs vara all right, och det kunna vi här i riksdagen icke göra någonting åt.

Jag tycker verkligen, att riksdagen kunde ha skäl till att åtminstone gå med på det yrkande, vi framställt i sista delen av vår motion, nämligen att det skulle beredas tillfälle åt köparen att erlægga köpesumman på det sätt, som man kan säga i allmänhet förekommer, när det gäller försäljning av kronoegendomar. Därigenom hade det ju ändå blivit en lindring för köparen. Då emellertid jordbruksutskottet så gott som enhälligt avstyrkt vår motion, skall det icke falla mig in att här i kammaren yrka bifall till densamma. Jag har dock velat taga upp denna fråga, om det kan vara riktigt, att när någon kommer och vill köpa av kronan, då ej utbud till försäljning skett, kronan då icke skall taga någon hänsyn till det arbete, som personen i fråga nedlagt på den jord eller den rörelse, det gäller. Jag anser, att den principen icke är riktigt och att det knappast är värdigt Sveriges riksdag att gå in för densamma.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 6—10.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid nu skedd föredragning av *punkten 11*, angående försäljning av vissa ägodelter från kronoegendomen 1 mantal Starbäck nr 1 Nedre Nolgården och därunder lydande fiskeriet Starbäck nr 4, ett laxfiske, i Gustav Adolfs socken av Skaraborgs län, yttrade:

Herr Lundén: Herr talman! I denna punkt ber jag att få göra en liten erinran. Här är fråga om försäljning av vissa delar av kronoegendomen Starbäck i Gustav Adolfs socken, vilken egendom ligger så nära mitt hem, att jag har en viss kannedom om densamma.

Denna egendom är ett före detta donationshemman, som under 1600-talet skänktes till en viss familj, för att denna familj och dess efterkommande skulle åtnjuta avkastningen av densamma. På senare tiden har jorden till följe vissa omständigheter, som jag icke skall taga upp vid behandlingen av frågan, kommit i vanskötsel, och kronan har därför gjort anspråk på att få återtaga denna egendom, vilken också har blivit tilldömd kronan genom laga dem. Men nu har det blivit fråga om att försälja vissa delar av egendomen, och där emot har jag intet särskilt att anmärka, ty förhållandena äro sådana, att egendomen verkligen bör komma i andra händer för att få bättre kultur. Där emot har själva förslaget till uppdelning av egendomen vid försäljningen väckt en viss uppmärksamhet i den ort, där gården är belägen. Det ifrågasättes, att den skall uppdelas i en huvudgård och två andra bebyggda lägenheter. Den övriga jorden, som finnes och som utgör den största arealen, skulle läggas till kronopark. En del av denna jord är mycket lämplig som sådan. Den be-

*Ang.
försäljning av
en del av förra
trumpetlar-
bostället
1/2 mantal
Prästnäs nr 1
m. m.
(Forts.)*

*Ang.
försäljning av
vissa ägodelter
från krono-
egendomen
1 mantal
Starbäck nr 1
Nedre Nolgår-
den m. m.*

Ang.
försäljning av
vissa ägodelter
från krono-
egendomen
I mantal
Starbäck nr 1
Nedre Nolgår-
den m. m.
(Forts.)

står av vacker skog samt skogsmark, som är passande för skogsbruk. Men av den jord, som skall läggas till kronopark, finns också en del alldeles utmärkt betesmark, som icke lämpligen bör läggas som skogsmark samt icke så ringa areal av odlad jord. Efter vad jag gjort mig förvissad om på kartan, ifrågasättes det, att genom en åker omedelbart utanför gården, i närhet av husen, draga en ägogräns. Utanför denna ägogräns skulle 5 à 6 tunnland odlad jord därigenom komma att läggas till skogsmark. Dessutom ett bebyggt torp. Det är denna uppdelning, vilken, som jag sade nyss, väckt en viss uppmärksamhet.

Nu funderar man naturligtvis över huruvida det kan vara lämpligt att i tider om dessa odlad jord, som visserligen kommit i vanskötsel men i och för sig ändå är av rätt god beskaffenhet, lägges som skogsmark, då efterfrågan på odlingsbar jord och lägenheter för odling är så stor, som man har anledning tro att den verkligen är.

Nu har jag icke tänkt att yrka avslag på försäljningen, ty som jag anmärkte, behöver gården komma i andra händer och i annan kultur. Jag vill blott hemställa till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t innan försäljningen kommer till stånd, ville taga i övervägande, huruvida icke en annan uppdelning och försäljning av denna egendom kunde vara lämplig och kanske böra ifrågakomma, antingen så att man försäljer viss del av till skogsmark utlagd areal till egna hem eller också så att den odlade jord, varom ovan nämnts, som ligger i omedelbar närhet av den huvudgård, som skall försälas, lägges till huvudgården. Det kan kanske invändas, att köpesumman för huvudgården därigenom kommer att ställa sig högre. Det är möjligt, att så blir fallet, men jag anser, att lantbruket vid denna gård får en väsentligt större styrka med större areal god betesmark och odlad jord.

Jag har, herr talman, intet yrkande utan har blott velat göra denna hemställan till Kungl. Maj:t.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Nilsson i Tånga: Herr talman! Utskottet har självklart beaktat den fråga, som den föregående talaren vidrört, och det var verkligen inom utskottet på tal att avslå propositionen och återförvisa ärendet till Kungl. Maj:t för förnyad prövning. Men man kom i alla fall till det resultatet, att detta skulle för med sig så mycket kostnader och tidsutdräkt, att saken knappast var värd detsamma.

Vi observerade i lantmäterihandlingarna, att ett område som var upptaget som odlad jord, hade lagts till skogsmark, och man fäste uppmärksamheten vid detta, men det framgick icke av handlingarna i övrigt någonting om jordens beskaffenhet. Det kan hända, att den är av en sådan beskaffenhet, att den är mera lämplig till skogsmark än för jordbruk. Däröfver kan man icke hilda sig någon bestämd uppfattning av handlingarna. Utskottet ansåg därför, att man, som läget var, icke lämpligen kunde göra annat än tillstyrka Kungl. Maj:ts proposition. Om man skulle senare begära en ny plan för styckning av egendomen, medför detta kostnader och vållar tidsutdräkt, vilket saken som sagt knappast är värd.

Nu skulle ju saken kunna ordnas på det sättet, att arrendatorn kunde av skogsförvaltningen få arrendera det område, varom här är fråga, om detta nu anses vara mera lämpligt till betesmark än för skogskultur. Detta bör själfallet icke möta något hinder, och herr Lundén bör ju kunna underrätta ifrågavarande person, om de möjligheter som här föreligga. Är jorden lämplig för betesmark, så bör den icke användas till skogsodling, den kan ju också, om

arrendatorn gör en framställning därom, bli upplåten till förstnämnda ändamål.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Lundén**: Herr talman! Det är nog mycket riktigt som jordbruksutskottets ärade ordförande säger, att av handlingarna framgår icke klart och tydligt så att säga graderingen av denna odlade jord, men jag har heller icke gjort något yrkande på någon särskild omvärdering utan endast hemställt, att Kungl. Maj:t skulle taga frågan under närmare omprövning eller genom att bese platsen bilda sig ett omdöme om verkliga förhållandena. Enligt den lokal-kännedom, jag har, är denna jord av god beskaffenhet enligt vårt omdöme i våra orter. Den ligger också alldeles i närheten av Vätterstranden och har ett utmärkt läge vid kommunikation av tvenne vägar.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 12—16.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 13.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa områden av Norra Vedbo häradsallmanning i Jönköpings län; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 14.

Härefter förelåg till avgörande jordbruksutskottets utlåtande, nr 40, i anledning av väckta motioner om överlåtelse till Kalmar stad av vissa delar av den för högre allmänna läroverket därstädes använda fastigheten.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen nr 4 i första kammaren av herr *Jeansson* och nr 7 i andra kammaren av herr *Olsson* i Kalmar hade föreslagits, att riksdagen ville för sin del lämna förnyat medgivande till överlåtelse till Kalmar stad av statens del i den för högre allmänna läroverket därstädes använda fastigheten, med villkor att staden förbunde sig ställa till läroverkets disposition och för framtiden tillhandahålla fullgott läroverkshus med gymnastiksal och lekplan samt bostad eller i behörig ordning bestämd hyresersättning åt rektor, därvid dock staden borde berättigas att under 40 år uppbära inkomsterna av läroverkets byggnadsfond med skyldighet för staden att bestrida de utgifter, som enligt bestämmelserna i läroverksstadgan skulle utgå ur nämnda fond.

Utskottet hemställde, att riksdagen i anledning av förevarande motioner måtte för sin del medgiva, att den del av den för högre allmänna läroverket i Kalmar nu använda och av tomterna nr 328, 329, 330, 331, 332, 333 och 334 samt halva tomten nr 335 i norra kvarteret av stadsdelen Kvarnholmen bestående fastigheten, vilken icke redan tillhörde Kalmar stad, finge med äganderätt överlätas till staden under villkor att staden, inom av Kungl. Maj:t bestämd tid, tillhandahölle läroverkshus med gymnastiksal och lekplan av fullgod beskaffenhet, ävensom bostad eller i behörig ordning bestämd hyresersättning åt rektor.

Reservation hade avgivits av herr *E. Eli Svänsson*, som yrkat avslag å de i ämnet väckta motionerna.

*Ang.
försäljning av
vissa ägototter
från krono-
egendomen
I mantal
Starbäck nr 1
Nedre Nolgår-
den m. m.
(Forts.)*

*Ang.
överlåtelse till
Kalmar stad
av vissa delar
av en
fastighet.*

Ang.
överlåtelse till
Kalmar stad
av vissa delar
av en
fastighet.
(Forts.)

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr **Magnusson** i Kalmar: Herr förste vice talman! Vid 1910 års riksdag antogos vissa bestämmelser och villkor, som skulle gälla emellan staten och Kalmar stad i fråga om uppförande av ett läroverkshus i nämnda stad. Man bestämde i dessa villkor, att nytt läroverkshus skulle uppföras av staden, och i vederlag härför skulle staden erhålla av staten full äganderätt till den gamla läroverksfastigheten med tomter. Det kanske bör erinras om, att i detta beslut ingick också, att nytt läroverkshus skulle vara uppfört inom tid, som av Kungl. Maj:t bestämdes. Detta var 1910. Vi skriva i år 1926, och ännu hava vi icke fått den frågan löst. Vid 1910 års riksdag förelåg en motion från samme motionär, som nu har motionerat i första kammaren, och som då tillhörde andra kammaren, en motion som gick ut på att begränsa byggnadstiden till 10 år. Detta avslogs av riksdagen, och riksdagen beslutade, att prövningen av den saken skulle ligga hos Kungl. Maj:t. Nu hava vid innevarande års riksdag motioner väckts såväl i första som i andra kammaren med yrkande om ändringar i dessa villkor, i huvudsak gående ut på att ordet »nybyggnad» som ingick i 1910 års villkor skulle utbytas mot »fullgott läroverkshus». Emellertid har nu skolöverstyrelsen hörts över dessa motioner, och då uttryckt en önskan, att när det gällde prövningen av vad som menades med fullgott läroverkshus detta skulle ske av myndigheterna. I denna läroverksöverstyrelsens uppfattning får jag för min del instämma, när jag anser den vara fullt riktig. Jag vill därför, herr förste vice talman, be att få göra yrkande om, att i klämman det göres en ändring, som ger uttryck för att Kungl. Maj:t efter vederbörliga myndigheters hörande prövar vad som menas med fullgod beskaffenhet av detta läroverkshus och denna gymnastiksal, etc. och att i klämman efter orden »tillhandahåller läroverkshus med gymnastiksal och lekplan» inskjutes orden »som av Kungl. Maj:t efter vederbörande myndigheters hörande prövas vara», varpå fortsättes »av fullgod beskaffenhet etc.».

Det är nödvändigt att få fullständig klarhet i riksdagens beslut genom att inskjuta det uttrycket. Herr förste vice talman, jag måste även erinra om, att ingen av parterna, Kungl. Maj:t eller någon av Kalmar stads myndigheter, har gjort framställning om ändring av 1910 års villkor. Förslaget om ändring är gjort av tvenne motionärer, en i första kammaren och en i andra kammaren, utan något som helst uppdrag, vad jag vet, av staden. Jag har ansett mig vara oförhindrad lämna denna upplysning.

Jag ber, herr förste vice talman, att få göra det yrkandet, som jag nyss nämnde, att i klämman inskjutes den bestämmelsen, att Kungl. Maj:t efter vederbörliga myndigheters hörande prövar vad som menas med fullgott läroverkshus.

Herr **Nilsson** i Tånga: Herr talman! När detta ärende kom till utskottet, hade åtminstone jag för min del från början den uppfattningen och den känslan, att det var en olämplig väg som man hade gått. Ärendet borde lämpligast hava varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning, innan riksdagen hade tagit befattning med det, men när nu ärendet i alla fall hade kommit till utskottets och riksdagens prövning, kom jag för min del slutligen till det resultatet, att det icke var lämpligt att utan vidare avfärda motionärernas hemställan med hänvisning till att man fick gå en annan väg. Jag vill fästa uppmärksamheten på det förhållandet, att utskottet i och med att det tillstyrkt motionerna icke på något som helst sätt tagit ställning till vad som är stridsfrågan där nere i Kalmar, huruvida Kalmar stad skall uppföra ett nytt läroverkshus eller Kalmar stad skall förändra det gamla. Riksdagen har icke genom ett bifall till utskottets förslag tagit ställning till den frågan, men utskottet fann det rimligt, att om Kalmar stad frångår det tidigare fattade beslutet om uppförande

av ett nytt läroverkshus och i stället uppför en läroverksbyggnad, som av vederbörande myndigheter och Kungl. Maj:t kan godkännas, finns det icke någon rimlig anledning för riksdagen att motsätta sig, att det villkor som stipulerades 1911 beträffande nytt läroverkshus också får tillämpas nu. Men den frågan är i och med det beslut som utskottet har fattat hänvisad till Kungl. Maj:t, och riksdagen tar icke nu ställning till den frågan, huruvida de villkor som gällde 1911 också skola tillämpas nu med ett förändrat byggnadssätt, utan vad riksdagen tar ställning till är endast den frågan, att då Kalmar stad uppför en byggnad, som är av den beskaffenhet att den godkännes av byggnadsstyrelsen och skolöverstyrelsen och slutligen av Kungl. Maj:t, då böra ju rimligen de villkor som gällde 1911 få gälla fortfarande. Det är innehållet av utskottets beslut.

Nu får jag lov att säga, att om det kan tillfredsställa herr Magnusson i Kalmar att få med de rader han föreslagit, skall jag icke på minsta sätt sätta mig däremot. Det har icke någon som helst saklig betydelse, utan det är alldeles självfallet, att när man talar om att uppföra en byggnad av fullgod beskaffenhet, så förutsätter det, att det är en myndighet, som skall bedöma, huruvida den är av fullgod beskaffenhet, och de myndigheterna veta vi vilka de äro. Men kan det bereda herr Magnusson i Kalmar en tillfredsställelse att hans yrkande bifalles, så biträder jag det med nöje. Det förändrar icke det sakliga innehållet.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr **Magnusson** i Kalmar: Herr talman! Jag är utskottets ärade ordförande tacksam för de förklaringar, han givit beträffande innehållet och tolkningen av utskottets förslag, och då utskottets ärade ordförande icke heller haft någon invändning emot mitt yrkande, varpå ju saken icke kan förlora, så hemställer jag till kammaren om bifall härtill.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till samma hemställan med den ändring däri, som under överläggningen föreslagits av herr Magnusson i Kalmar; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

§ 15.

Föredrogos vart för sig jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av Södermanlands regementes förutvarande mötesplats Malma hed m. m.; och

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition (nr 131) angående företagande av laga skiften enligt lagen den 30 april 1925 (nr. 102) rörande vissa laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län samt i ärendet väckta motioner.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 16.

Till behandling upptogs nu jordbruksutskottets utlåtande, nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inflyttande av den med avseende å laxfisket i Mörrumsån fastställda fredningslinjen närmare åns utlopp i Mörrumsbukten samt i anledning härav väckt motion.

I en den 25 februari 1926 dagtecknad, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 186, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen att

*Ang.
övertäta till
Kalmar stad
av vissa delar
av en
fastighet.
(Forts.)*

*Ang.
inflyttande av
frednings-
linjen för
laxfisket
i Mörrumsån.*

Ang.
inflyttande av
frednings-
linjen för
laxfisket
i Mörrumsån.
(Forts.)

dels, såvitt kronans rätt rörde, medgiva, att den för laxfisket i Mörrumsbukten fastställda fredningslinjen finge inflyttas till sträckningen Sternö udde —Lörby kladd,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i samband med inflyttningen träffa uppgörelse med ägarna till de enskilda laxfiskena i Mörrumsån om inlösen av fiskena mot en ersättning, icke överstigande nuvarande taxeringsvärden,

dels ock medgiva, att för sagda inlösen erforderliga medel finge utgå av statens domäners fond.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehäft en inom riksdagens andra kammare i anledning av förenämnda proposition väckt motion, nr 405, av herrar *Jeppsson* och *Jönsson* i Boa, vari föreslagits, att riksdagen ville bemyndiga Kungl. Maj:t att, i samband med inflyttningen av den för laxfisket i Mörrumsbukten fastställda fredningslinjen, träffa uppgörelse med ägarna till de enskilda laxfiskena i Mörrumsån och Mörrumsbukten (Pukaviksfjorden) om inlösen av fiskena mot en ersättning som, där ej uppgörelse på annat sätt komme till stånd, skulle fastställas av en särskild nämnd, utsedd på sätt lagen om skiljemän angäve.

Utskottet hemställde,

- 1) att riksdagen måtte bifalla ifrågavarande proposition; och
- 2) att ovanberörda motion, i den mån den icke kunde anses besvarad genom vad utskottet i sitt utlåtande anfört, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr Jeppsson: Herr talman! Då det här föreliggande ärendet i hög grad berör just min hemort, ber jag med några ord få yttra mig om detsamma. I Kungl. Maj:ts proposition nr 186 föreslås, som bekant, indragande av den s. k. fredningslinjen, vilken sedan urminnes tid förefunnits där nere för skyddande av laxfisket i Mörrumsån. Nu föreslår Kungl. Maj:t inflyttning av denna linje, men för att motverka de skador, som det kan befaras, att linjens inflyttande kommer att hava på laxbeståndet i Mörrumsån, och de förluster, som en minskning av laxbeståndet därstädes skulle åsamka ägarna av enskilda laxfisken, föreslår Kungl. Maj:t inlösen av dessa enskilda laxfisken mot en ersättning icke överstigande de nuvarande taxeringsvärdena. Och den kungliga propositionen åtföljes av utdrag av taxeringslängderna från Mörrum och Elleholm, av vilka man kan se taxeringsvärdena för de olika laxfiskena.

Med den kännedom jag har om dessa fiskens verkliga värden fäste jag mig vid, att i detta utdrag av taxeringslängderna förekomma åtskilliga taxeringsvärden, som icke på långt när överensstämde med vad jag anser vara de verkliga värdena. Jag tillskrev då ordföranden i taxeringsnämnden där nere, den man, som var ordförande vid 1922 års taxering och fortfarande är ordförande i taxeringsnämnden. Jag påpekade för honom, att om det utdrag av taxeringslängden var riktigt, som åtföljde den kungliga propositionen, så förefunnos stora olikheter i fråga om de uppskattade värdena för fisken, som annars i verkligheten hava precis samma värde, därför att de värden, som vart och ett de olika hemmanen tillhörande fisken eller del av fiske ansetts hava, och vilka värden inräknats i det hela hemmanet åsatta taxeringsvärde, så må det väl sägas, att dessa år 1921, då de förberedande arbetena för 1922 års taxering som bekant ägde rum, föreslagna och sedermera fastställda värden tillkommit efter en så noggrann undersökning och beräkning som möjligt. Men

att utan vidare lägga dessa värden till grund för en uppgörelse med ägarna av fiskena blir väl att taga denna för fiskesägarna så högst viktiga angelägenhet allt för lättvindigt. Man må betänka, att värderingen skedde år 1921 eller således för mellan 4 och 5 år sedan, och framför allt att det nya taxeringsförfarandet i fråga om fastighetsvärdenas uppskattning då för allra första gången tillämpades, vadan det alltså måste anses förlåtligt, om, då man så att säga hade att röja väg för detta nya system, icke fullt nåddes det mål, varåt detsamma i verkligheten syftade, nämligen åsättande av ett efter noggrant bedömande och värdering av allt vad till fastigheten hörde framvunnet, fullt exakt värde å varje fastighet. Med ett ord sagt, man får icke utan vidare vara viss på, att värdena, som ingått i taxeringsvärdena, äro just de ofrånkomligt verkliga värdena. Väl skulle det måhända kunna vid en omvärdering komma att visa sig, att i vissa fall taxeringsnämnden av år 1922 funnit det rätta värdet, men därom kan intet med bestämdhet på förhand förutsägas.»

Vidare säger han: »Dina egna påpekanden av vissa speciella fall, där värdena av dig befunnits icke motsvara det verkliga värdet, kunna ju icke anses vara annat än riktiga, då du ju i ett par fall åberopat som stöd för din uppfattning nu utgående arrendebelopp. Beträffande visst av dig omnämnt fiske så kan jag väl icke nu bestämt erinra mig skälet för den låga värdesättningen, men givetvis både kan det vara och har väl också varit så som du förmenat, nämligen att fisket varit på längre sikt undantaget ägarens dispositionsrätt, och då man vet, att vid en taxering av fastighet denna taxering i regel skall gälla för en period av blott fem år, har det givetvis varit riktigt att ej *ur taxeringssynpunkt* taxera fisket högre, än som skett. Annat blir det ju, om man skall bedöma fiskets värde i och för sig, utan hänsyn till att värdet skall utgöra underlag för ägarens beskattning, och enbart fallet Olof Andersson synes mig oförtydligt giva vid handen, att det absolut icke kan vara riktigt att lita till taxeringsvärdena för att åstadkomma en fullt rättvis uppgörelse. De andra av dig angivna fallen giva ju också de i sin mån stöd för denna min uppfattning.» Och vidare skriver han, att då han ju är fullt opartisk här men det oaktat med stort intresse följt denna sak, har han velat meddela, vad han här skrivit till mig. Slutligen säger han: »Vare sig nu värdet hos dessa nu åsyftade fisken var för sig kan vara litet eller stort, så kan det med påpekande av ovan angivna förhållanden ytterligare framhållas, att ur materialet, som låg till grund för taxeringsvärdena av år 1922, icke på långt när kan hämtas vad som behövs för att rätt kunna bedöma alla fiskenas verkliga värden.»

Detta är alltså taxeringsnämndens ordförandes egen utsägo om taxeringsvärdena och den vikt, man kan tillmäta desamma. När jag såg, huru olika fiskena voro taxerade i förhållande till deras verkliga värden, så antog jag, att i vissa fall, där jag skulle kunna påvisa en allt för låg taxering, detta berodde på att laxfisket vid den tid, då taxeringen ägde rum, var utarrenderat för viss tid framåt, 25 år t. ex. Det var särskilda fall, då arrendeavgiften hade erlagts en gång för alla och ägaren sålunda endast hade att uppbära en liten avgift, 50 öre eller 1 krona per år. Och vid fastighetstaxeringen 1922 var det på vissa fisken åtskilliga år kvar på dessa arrenden, för vilka arrendeavgiften en gång för alla erlagts. Därmed hade helt naturligt fisket icke det värde för ägaren, som det borde hava, när arrendetiden utgick och han fick fritt disponera sitt fiske. Jag tillät mig därför att tillsammans med min ärade länskamrat, herr Jönsson i Boa, framlägga en motion, däri vi föreslogo upphävande av den av Kungl. Maj:t föreslagna maximigränsen för lösenbeloppet, nämligen taxeringsvärdet, och i stället föreslogo, att därest icke uppgörelse med fiskeägaren på annat sätt kunde träffas angående lösenbeloppets storlek, skulle beloppet fastställas genom särskild skiljenämnd. Detta har icke jordbruks-

Ang.
inflyttande av
frednings-
linjen för
laxfisket
i Mörrumsån.
(Forts.)

Ang.
inflyttande av
frednings-
linjen för
laxfisket
i Mörrumsån
(Forts.)

utskottet kunnat gå med på, utan utskottet säger, att det »icke funnit lämpligt att i detta hänseende fastslå ett obligatoriskt skiljemannaförfarande». Vidare säger utskottet: »Den av Kungl. Maj:t föreslagna maximigränsen för lösenbeloppet, det nuvarande taxeringsvärdet, har utskottet för sin del ansett böra kvarstå.» Jag menar nu, att om detta skall tolkas så, att taxeringsvärdena i varje särskilt fall skola utgöra maximigränsen för lösenbeloppet, blir detta en ganska stor orättvisa gent emot vissa fiskeägare. Om man däremot finge inlägga den tolkningen häri, att det sammanlagda taxeringsvärdet på samtliga laxfiskena icke finge överskridas, utan att Kungl. Maj:t hade att inom ramen av det sammanlagda taxeringsvärdet fastställa lösenbeloppen för de särskilda fiskena, så hade Kungl. Maj:t därmed enligt min mening möjlighet att i vissa fall, där det kunde anses vara behöfligt och rättvist, betala en ersättning för laxfiskerättigheten, som överstege taxeringsvärdet. I andra fall däremot, då taxeringsvärdet är för högt — vilket nog också understundom förekommer — finge Kungl. Maj:t betala ett lägre lösenbelopp än taxeringsvärdet. Genom ett bifall till en sådan tankegång hade Kungl. Maj:t sålunda större frihet vid fastställandet av lösenbeloppen. Genom att betala mindre, då det gäller för högt taxerade fisken, kan Kungl. Maj:t betala högre lösenbelopp än taxeringsvärdet för fisken, som taxerats för lågt. Därmed tror jag, att åtminstone en del av de olägenheter, som annars måste uppstå vid inlösen av de enskilda laxfiskena där nere, skall kunna undvikas.

Helst hade jag sett, att riksdagen bifallit den av mig och Jönsson i Boa väckta motionen, ty endast då hade denna fråga fått en tillfredsställande lösning, men då ett yrkande om bifall till vår motion icke har någon utsikt att vinna riksdagens bifall får jag nöja mig med, herr talman, att föreslå en ändring i utskottsutlåtandets motivering, nämligen den, att den mening i utskottets utlåtande på sidan 15, som börjar med orden »Den av Kungl. Maj:t föreslagna maximigränsen» och slutar med »böra kvarstå», ändras därhän, att den i stället får följande lydelse: »Den av Kungl. Maj:t föreslagna maximigränsen för lösenbeloppet, det nuvarande taxeringsvärdet, anser utskottet för sin del böra kvarstå i så måtto, att laxfiskenas nuvarande sammanlagda taxeringsvärde icke bör överskridas vid inlösen av de särskilt taxerade laxfiskena.»

Med herr Jeppsson förenade sig herr Jönsson i Boa.

Herr Nilsson i Tånga: Herr talman! Herr Jeppssons förslag innebär ju endast, att Kungl. Maj:t vid fastställande av inköpsvärdena icke skulle i de speciella fallen vara bunden av taxeringsvärdena, men att Kungl. Maj:t i alla fall skulle vara bunden av taxeringsvärdena på det sättet, att lösenbeloppet icke fick överstiga sammanlagda taxeringsvärdet. Jag får lov att säga, att jag har verkligen för min del nästan velat lägga in en sådan tolkning i Kungl. Maj:ts förslag, så att jag skall för min del icke sätta mig emot, om kammaren vill bifalla herr Jeppssons yrkande. Jag tror nu på det hela taget, att det är obehöfligt, ty jag tror, att man icke behöver göra våld på tolkningen av Kungl. Maj:ts proposition för att lägga in den meningen däri. Men ändringen kan ju alltid innebära ett förtydligande, som i alla händelser icke skadar. Jag har för min del ingenting emot detta, då det icke innebär någon förändring beträffande bifall i övrigt till Kungl. Maj:ts förslag.

Jag yrkar emellertid bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det av herr Jeppsson under överläggningen framställda yrkandet; och blev herr Jeppssons yrkande av kammaren bifallet.

§ 17.

Vidare föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 41, i anledning av väckt motion angående ordnandet av den högre lantbruksundervisningen.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 18.

Slutligen föredrogs andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion, nr 307, angående beredande av en tryggare ställning i rättsligt hänseende åt biträdande lärare vid folkskolor och lärare vid mindre folkskolor; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag ur protokollet delgivas första kammaren.

§ 19.

Herr talmannen meddelade, att herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet tillkännagivit, att han vid kammarens sammanträde den 23 innevarande april ämnade besvara herr Andersons i Storegården interpellation, huruvida åtgärder kunna förväntas för åstadkommande av billigare och ändamålsenligare taxor för statens kraftverks landsbygdsabbonenter.

§ 20.

Justerades protokollsutdrag.

§ 21.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets utlåtande, nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i planen för tillbyggnadsarbeten vid kungl. biblioteket.

§ 22.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Werner</i>	under 5 dagar fr. o. m. den 22 april och
» <i>Lilliecreutz</i>	» 2 » » » 22 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2.43 e. m.

In fidem
Per *Cronvall*.